127

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΕΡΥΚΙΟΥ

ΕΓΓΡΑΦΑ

ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΝ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΣΜΟΝ

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩι
Τυπογραφεῖον ὁ «ΦΩΣΚΟΛΟΣ» Σ. Καψοκεφάλου
1889

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΕΡΥΚΙΟΥ

ΕΓΓΡΑΦΑ

ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΝ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΣΜΟΝ

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ
1927

ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩι

Τυπογραφεῖον ὁ «ΦΩΣΚΟΛΟΣ» Σ. Καψοκεφάλου

1889

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΙ.Σ2.Φ11.0009

ΤΩ͂Ι ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ͂Ι

Τῷ 1870 ἐδημοσίευσα ἐν Κεφαλληνίᾳ, τύποις «Προόδου», ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΙΟΝΙΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, κυρίως δὲ περὶ τοῦ ἐν ταύτῃ ἐπικρατήσαντος ριζοσπαστικοῦ φρονήματος. Νῦν δὲ εὔλογον ἐνόμισα νὰ ἐκδώσω τὰς πρὸς ἐμὲ ἀποσταλείσας ἐπιστολάς, αἵτινες δύνανται ὁπωσοῦν νὰ διαφωτίσωσι τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Λυποῦμαι μόνον ὅτι οὐχὶ πᾶσα ἡ ἀλληλογραφία μου ἐσώθη.

Τὰ αὐτόγραφα τῶν ἐπιστολῶν τούτων προσέφερα εἰς τὴν ἐνταῦθα «Δημοτικὴν Φωσκολιανὴν Βιβλιοθήκην.»

Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 21 Μαΐου 1889.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΕΡΥΚΙΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΣΜΟΝ

1.

Ζακύνθῳ 14 Ἀπριλίου 1857 ε. ἐλ.

Τρὶς φίλτατε Γεώργιε !

Ἀνέγνωσα μετ' εὐχαριστήσεως τὴν πρὸς τὸν φίλον Καλλίνικον ἐπιστολήν Σου καὶ ἐχάρην διὰ τὴν ἀποκατάστασίν σου, μεθ' ὅλης δὲ τῆς ζέσεως πατριωτικῆς καρδίας εὔχομαι καὶ διὰ τὴν κατευόδωσιν καὶ ἐπιτυχίαν τῆς ἀνυπομόνως προσμενομένης ἐφημερίδος (1) ἥτις ἐκ τοῦ κέντρου τῆς ἑλληνικότητος ἀνεπηρέαστος δουλικῶν ἁλύσσεων προβαίνουσα, τὸ βλέμμα βεβαίως ἐπὶ τοῦ καθόλου ἑλληνισμοῦ θέλει στρέψει, ἀλλὰ ταυτοχρόνως δὲν θέλει λείψει νὰ προσηλώσῃ σοβαρῶς καὶ ἐπὶ τοῦ καταπιεζομένου ἐκείνου ἐδάφους, ἐφ' οὗ συνάδελφα ὄργανα δημοσιότητος ἀποπειρῶνται ἤδη νὰ κινηθῶσιν, ὑπὸ τὴν ἐπίβουλον προδοτικὴν ἔνεδραν τῶν ὀνύχων τοῦ τέρατος τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας. Καί, senza complimenti, καὶ ἄνευ περαιτέρω προοιμίων προχωρῶ εἰς τὸ κύριον τῆς παρούσης μου ἀντικείμενον.

Ἡ ἐφημερὶς ἣν ἀπεπειράθην νὰ συστήσω ἐν Κερκύρᾳ ἀπεκατέστη τὸ κέντρον τῆς ῥᾳδιούργου ἐπιβουλευτικῆς ἐπιθέσεως ἀμφοτέρων τῶν πτερύγων τῶν ὀργάνων τῆς ξενοκρατίας. Πανθ' ὅσα ἠδύναντο καὶ δύνανται ἐνεργοῦν πρὸς εἰ δυνατὸν ἀποκύησιν τοῦ ἀρξαμένου ἔργου, κατορθώσαντες ἤδη καὶ τὴν εἰς τὸ φύλλον καταχώρησιν ἄρθρων σχεδιασθέντων πρὸς κακοσύστασιν τῆς ἐφημερίδος ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ διὰ τῆς ἰδίας ἐφημερίδος. Ἂν τὸ φύλλον ἐξακολουθήσῃ ὡς ἄχρι τοῦδε, ἐκδιδόμενον ἐν Κερκύρᾳ, ἐμοῦ ἐνταῦθα διαμένοντος, ἐξ ἅπαντος ἐντὸς ὀλίγου πίπτει, ἢ ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλει [illegible] νὰ τὸ παύσω. ἂν δηλαδὴ δυνηθῶ πλέον νὰ τὸ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

κατορθώσω. Τόσον λοιπὸν ἐγὼ καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ ἐνταῦθα συνάδελφοι (τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁποίων μὴ προσπαθῆς colla vostra santa fiacca νὰ μᾶς τὸν ὀλιγοστεύσῃς προσκαλῶντας τους νὰ ἔλθωσιν αὐτοῦ) ἐσκέφθημεν ὡς κατεπειγόντως ἐπάναγκες τὴν ἀπόκτησιν τυπογραφείου πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος ἐν Ζακύνθῳ. Κατὰ τὰ φαινόμενα ἡ Βουλὴ θὰ προσκληθῇ (ἐπῆλθεν ἀναβολὴ 14 ἡμερῶν) καὶ ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἔκδοσις τῆς «Παλιγγενεσίας» ἐν Κερκύρᾳ δι' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν βουλευτικῶν ἐργασιῶν· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἡ ἔκδοσις (ἂν οἱ ὄνυχες τῆς Ὑψηλῆς ἀστυνομίας δὲν μὲ ἀφαρπάσωσι) θέλει ἐξακολουθήσει ἐν Ζακύνθῳ. Σὲ θερμοσυσταίνω λοιπὸν νὰ μὲ πληροφορήσῃς ὅσον τάχος πόσον ἠμπορεῖ νὰ μᾶς στοιχίσῃ ἓν πιεστήριον ἐν καλῇ καταστάσει μὲ τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν πρὸς ἔκδοσιν δύο τυπογραφικῶν φύλλων μεγάλων, ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος. Νὰ μᾶς γράψῃς πρὸς τούτοις πόσον ἠμπορεῖ νὰ μᾶς στοιχίσῃ ἡ μέχρι Ζακύνθου μετακόμισις, καθὼς ἐπίσης μὲ πόσον μηνιαῖον μισθὸν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἔμπειρον διευθυντὴν καὶ δύο ἢ τρεῖς ἐργάτας. Ἀλλὰ Σὲ παρακαλῶ ὡς παλαιὸς συστρατιώτης καὶ συναγωνιστὴς νὰ μὲ διαβιβάσῃς ὅσον τάχος ἀπάντησιν περὶ τούτου. Τὴν ἐπιστολήν Σου (ἂν μετὰ τὴν 22 τρέχοντος μὲ γράψῃς) διεύθυνέ την εἴτε κατ' εὐθεῖαν εἰς Κέρκυραν εἴτε πρὸς τὸν φίλον Καλλίνικον ἵνα μὲ τὴν διαβιβάσῃ· ἀλλὰ σὲ ἐξορκίζω καὶ πάλιν ἐν ὀνόματι τῶν ἀγώνων μας, μὴν ἀμελήσῃς νὰ μὲ πληροφορήσῃς ὅσον τάχος, διότι ἕως οὗ συναχθῶσι τὰ χρήματα μετακομισθῇ καὶ δυνηθῇ νὰ τεθῇ ἐν ἐνεργείᾳ τὸ πιεστήριον, θὰ παρέλθῃ οὐχὶ ὀλίγος καιρὸς καὶ ἐπεθύμουν τὰ πάντα νὰ ἦναι ἕτοιμα μέχρι τῆς ἐκ Κερκύρας ἐπανόδου μου, ὅπως μὴ διακοπῇ τὸ ἔργον, ἢ βιασθῶ νὰ ἀφίσω καὶ πάλιν ἐξακολουθοῦσαν τὴν ἐφημερίδα ἐκδιδομένην ἐν Κερκύρᾳ μακρὰν τῆς ἐπ' αὐτῆς ἀμέσου ἐπιτηρήσεώς μου.

Ἀνέγνωσας βεβαίως τὸ εἰς τὸ τελευταῖον γαλλικὸν φύλλον τῆς «Ἐλπίδος» ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Μ καταχωρηθὲν περὶ Ἑπτανήσου ἐκτεταμένον ἄρθρον. Εἶναι καλάμου (ὡς ὅλοι λέγουσι) Ρωμιάνικου. Τὰ ἤδη ἐν ἐνεργείᾳ ὄργανα τῆς Προστασίας, εἶμαι σχεδὸν βέβαιος, δὲν θέλουσι μείνει σιωπηλὰ εἰς τὴν Δονκισοτικὴν πρόσκλησιν τοῦ μέχρι χθὲς συνυπηρέτου καὶ συνυποστηρικτοῦ μετ' αὐτῶν τοῦ ἐν ἰσχύει ἐν τῇ ἀτυχῇ Ἑπτανήσῳ πολιτικοῦ συστήματος. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν

παρὰ τοῦ ἄρθρου ἐκείνου ἐγγιζομένην ἐθνικὴν ἰδέαν καὶ τοὺς αὐτὴν ἐπισήμως ὑποστηρίζοντας, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ μείνωμεν σιωπηλοί, καθ' ὅσον μάλιστα ἀποβλέπει τὴν περὶ τῆς ῥιζοσπαστικῆς ἀρχῆς ἔκφρασιν τοῦ συντάκτου, κηρύττουσαν αὐτὴν ὡς impossible, ἐνῷ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀναγνωρίζει ὡς ἀληθῶς impossible τὴν ἰδέαν τῆς μ ε τ α ρ ρ υ θ μ ί σ ε ω ς, καὶ καθόσον ἀποβλέπει τὴν ἀναιδῶς διασαλπιζομένην τωρινὴν συνένωσιν καὶ συμβάδισιν τῶν μεσαζόντων μετὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν καὶ τούτων μετ' ἐκείνων. Ἐγὼ δὲν δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν τοὐλάχιστον ν' ἀπαντήσω διὰ τῆς «Παλιγγενεσίας,» καθότι ἀφ' ἑνὸς γνωρίζεις τὸ πολυάσχολον τὸ ὁποῖον μ' ἐπιβάλλει ὁ εὐλογημένος Ἀσκληπιὸς, ἐξ ἄλλου δὲ καταγίνομαι εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ Κεφαλληνιακοῦ ζητήματος ἄρθρων, ἐκ τρίτου προσμένω ἤδη βουλευτικὸν ἀγῶνα (καὶ γνωρίζεις τὴν θέσιν μου, ἰδίως μετὰ τὴν ἐντελῆ πρὸς τοὺς μεσάζοντας ῥῆξιν) καὶ ἐκ τετάρτου τὸ φύλλον ἐκεῖνο τῆς «Ἐλπίδος» ἐχάθη ἀπὸ τὸ κατάστημα, οὔτε ἠδυνήθην ἄχρι τοῦδε νὰ τὸ εὕρω, μάλιστα δὲ Σὲ θερμοπαρακαλῶ νὰ μὲ διαβιβάσῃς ἓν ἀντίτυπον. Ἐκτὸς δὲ τούτου μόνη κατάλληλος ἀπάντησις ἤθελεν εἶσθαι ἡ διὰ τοῦ φύλλου τῆς «Ἐλπίδος.» Σοῦ δὲ ἐν Ἀθήναις διαμένοντος, τοῦ δὲ φύλλου τούτου ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν Σου ἐκδιδομένου, ἄν, ὁ οὐχὶ ἄγνωστος ἢ ἀσήμαντος ῥιζοσπάστης Βερύκιος διαμείνῃ σιωπηλὸς, ἀπέναντι τοιούτου ἄρθρου, τὸ ὁποῖον ἕνεκα τοῦ φύλλου δι' οὗ ἐξεδόθη, οὐδέποτε δύναται νὰ θεωρηθῇ, ἢ ὑποτεθῇ ὅτι ἀπαρατήρητον διὰ τὸν ἀδάμαστον δημοσιογράφον καὶ ἀγέρωχον σφοδρὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Ι. Βουλῆς παρῆλθεν, ἡ σιωπή Σου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ῥιζοσπαστικὴ ἀναγνώρισις τῆς ἀληθείας τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐκείνῳ καταχωρηθέντων. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἴσως ἐσφαλμένη ἰδέα μου τὴν ὁποίαν ὅμως ὀφείλω κατὰ καθῆκον νὰ Σὲ καθυποβάλλω, ὡς εἰλικρινὴς συστρατιώτης, ὅστις μᾶλλον παντὸς ἄλλου συναδέλφου, αἰσθάνεται ἕνεκα τῆς ἰδιαζούσης θέσεώς του, τὸ παρὰ Σοῦ ἀφεθὲν κενὸν, καὶ ὅστις εἰς ὀδυνηρὰν πάλην ἑτοιμάζεται νὰ εἰσέλθῃ, στερημένος τοῦ πιστοῦ, τοῦ ἀχωρίστου, τοῦ ἀκάμπτου συναδέλφου. Ἀλλὰ κάθε πρᾶγμα διὰ τὸ κάλλιον, λέγει ἡ κοινὴ στωϊκὴ παροιμία. Εἴθε ἡ ὑλικῶς διαχωρισμένη, ἀλλὰ πνευματικῶς ἀείποτε ἀχώριστος διαμένουσα ἐνέργειά μας ἀποβῇ ὠφελιμωτέρα διὰ τὴν ταλαιπωρουμένην πατρίδα! Ὑγίαινε φίλτατε camerata καὶ commilitone, ὑγίαινε. Ἐμα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

προηγόρησα ἴσως, ἀλλὰ μὲ Σὲ οὐδέποτε ἀρκούντως δύναμαι ν' ανταλλάξω ἰδέας. Ὑγίαινε χαιρέτα με τὸν Κ.ον Χαντζερῆ. Ὑγίαινε, ὑγίαινε.

Ὁ ἀδελφός
Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ.

2.

Κέρκυρα 20 Ἰουλίου 1857 ε. ελ.

Φίλτατε Γεώργιε

Ἔλαβα τὴν τελευταίαν σου. Τὴν παροῦσαν θέλεις τὴν λάβει διὰ τοῦ φίλου Παναρέτου, ὁ ὁποῖος θέλει σὲ πληροφορήσει περὶ τῶν καθέκαστα τῆς Βουλῆς μας ἐν ἐκτάσει. Διὰ νὰ μὴ ριψοκινδυνεύσωμεν, ἢ διὰ νὰ εἴπω καλλήτερα διὰ νὰ μὴν ἀπολέσωμεν τ' ἀποτελέσματα τῆς 20ῆς Ἰουνίου, εὑρέθημεν εἰς τὴν δυσάρεστον ἀνάγκην νὰ μὴ προχωρήσωμεν εἰς ἀποφασιστικώτερον βῆμα. Ὁ φίλος Πανάρετος θέλει σὲ πληροφορήσει ἐν ἐκτάσει, περὶ τῶν ὅλων, καὶ ἀκόμη περὶ τοῦ πῶς κατωρθώθη ὡς ἐκ θαύματος σχεδον ἡ πρᾶξις τῆς 20ῆς Ἰουνίου. Τὴν ἐρχομένην δευτέραν 22 ἔχομεν τὸν ληκτήριον λόγον τοῦ ἀνθυπάτου μας. Σκοπεύω αὐθημερὸν ν' ἀναχωρήσω διὰ Ζάκυνθον ἐκεῖθεν θέλω Σοὶ γράψει ἐκτενέστερον, ὑγίαινε.

Ὅλος Σὸς
Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ

3.

Κεφαλληνία, 1)13 Ἀπριλίου 1858.

Ἀξιότιμε φίλε,

Διάττω μετὰ πλήρους εὐχαριστήσεως τὴν σημερινὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ σὲ σημειώσω τὰ ὀλίγα ταῦτα.

Ἡ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ ριζοσπαστικοῦ τύπου ἀγγελθεῖσα ἀναφάνησις πολὺ μᾶς ἐχαροποίησεν ἐνταῦθα. Εὐχαριστούμεθα δὲ, ὅτι οὐδὲ ἡ μεταξύ σας ἀναφυεῖσα διαφωνία ἠδυνήθη τι πρόσκομμα νὰ ἐπιφέρῃ, ὡς ἠδύνατό τις ἐκ πρώτης ἀφετηρίας

νὰ ὑποθέσῃ, καὶ ἂν, ἀπ' ἐναντίας, πρόκειται εὐρυτέρα ἡ ἔκφρασις τοῦ ριζοσπαστικοῦ τύπου νὰ κατασταθῇ. Καθ' ὅσον ἰδίως τὸν «Ῥήγαν» ἀφορᾷ, γνωρίζεις κάλλιστα ὁποίαν δεξίωσιν ἡ πρώτη ἐμφάνισίς του εἶχεν ἐνταῦθα ἀπαντήσει καὶ δύνασαι νὰ φαντασθῇς πόσον εὐχαρίστως περιμένεται ἤδη ἡ ἐξακολούθησίς του. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, εὐχόμενος τὴν εὐόδωσιν καὶ προαγωγὴν τοῦ πατριωτικοῦ καὶ γενναίου σου ἔργου, νομίζω ὅτι θέλω δυνηθῇ προσεχῶς νὰ σᾶς ἀσπασθῶ εἰς τῆς ριζοσπαστικῆς δημοσιογραφίας τὸ στάδιον, διὰ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς «Ἀναγεννήσεως,» τῆς ὁποίας τὴν ἀγγελίαν, μετ' ὀλίγας ἡμέρας, μελετῶ νὰ ἐκδώσω.

Κάλλιστον καὶ ἀναγκαιότατον πρᾶγμα εἶναι, φίλε, ὄχι μόνον διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑπτανήσου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ὅλον ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἡ ἐξακολούθησις τοῦ ριζοσπαστικοῦ τύπου. Ὁ τύπος εἶναι βεβαίως τὸ μεγαλήτερον μέσον τῆς προόδου, καὶ ἀναντιρρήτως τὸ ἰσχυρότερον καὶ δραστικώτερον μέσον τοῦ ριζοσπαστισμοῦ. Ἀλλ' ἂς ἐννοηθῶμεν καλῶς· ναὶ μὲν ὁ τύπος εἶναι τὸ μεγαλήτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον μέσον τοῦ ριζοσπαστισμοῦ, δὲν εἶναι ὅμως καὶ τὸ μόνον· διὰ νὰ ἔχῃ δὲ τὴν προσήκουσαν ἰσχὺν, πρέπει καὶ μὲ τὴν ὁμόθυμον συνεννόησιν καὶ συμπαγῆ ἐνέργειαν τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος νὰ συνοδεύεται. Διότι δὲν ἀρκεῖ ἁπλῶς καὶ μόνον εἰς ἕν τι ὑπὲρ πατρίδος καὶ ὑπὲρ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως αἴσθημα νὰ συναπαντώμεθα· ἀπαιτεῖται προσέτι καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα καὶ ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας μας, νὰ ὁμοφωνῶμεν. Διὰ τοῦτο, πρὸ πολλοῦ ἐστοχάσθην ὅτι μία γενικὴ σύσκεψις καὶ συνεννόησις ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ἀναγκαῖα διὰ νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς ὁ τρόπος τῆς τακτικῆς καὶ ὁμοθύμου ἐνεργείας,—ἐπὶ τῇ βάσει, ἐννοεῖται, τῶν ἀνέκαθεν διακηρυχθεισῶν ἀρχῶν καὶ τῆς διαχαραχθείσης πορείας τοῦ ριζοσπαστισμοῦ.—Τὴν ἰδέαν ταύτην εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν πολιτικῶν φίλων πολλάκις ἐξέφρασα· καὶ οὐδεμία μὲν ἐφάνη διαφωνία, ἀλλ' οὐδὲ καὶ βῆμά τι πραγματικὸν ἔγεινε μέχρι τοῦδε. Νομίζω δὲ ὅτι, ἐὰν τῳόντι τοιαύτη σύσκεψις καὶ συνεννόησις παρ' ὅλων εὔλογος θεωρῆται, πρέπον ἤθελεν εἶσθαι καὶ φροντὶς πραγματοποιήσεως νὰ ληφθῇ. Ἄλλως, θέλει ἴσως ἀκολουθεῖ ἐνίοτε τοῦτο' μ' ὅλας τὰς ἀγαθὰς καὶ εἰλικρινεῖς ἑνὸς ἑκάστου τῶν πολιτικῶν φίλων διαθέσεις νὰ προκύπτωσι διαφωνίαι, καὶ, ὡς ἐκ τούτων, δι-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἀφορᾷ ἐνεργείας· ἐνῷ, ἄλλως, καθέ τι δύναται νὰ προληφθῇ, καὶ ἡ γενικὴ πορεία νὰ ἐξομαλυνθῇ.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἐκ μέρους καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων φίλων, περὶ ἀνταμώσεώς μας αὐτόθι, ἐκφραζομένην ἐπιθυμίαν,—ἐπιθυμίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐγνωμόνως ἀναγνωρίζω τὰ πρὸς ἐμὲ εὐμενῆ καὶ ἀδελφικά σας αἰσθήματα,—πίστευσέ με, φίλε, ὅτι παρομοίαν αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ πρὸ πολλοῦ, καὶ εἰς ἄκρον ποθητὸν μὲ εἶναι νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν γενναίαν καὶ χαρίεσσαν Ζάκυνθον καὶ νὰ ἀσπασθῶ τοὺς ἐν αὐτῇ φίλους. Ἤθελα δὲ σπεύσει ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἀμοιβαίαν ταύτην ἐπιθυμίαν, ἐὰν φροντίδες τινὲς, ἐνασχολοῦσαι με ἤδη, δὲν μὲ ἐδυσκόλευαν. Ἀλλὰ, μόλις ὁπωσοῦν ἀπ' αὐτὰς ἀνακύψω, θέλω δράξει πολὺ προθύμως τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἐπιθυμητοῦ τούτου ταξειδίου.

Μένω ἤδη εἰς ταῦτα, καὶ ἐγκαρδίως σὲ ἀσπάζομαι, καθὼς προσέτι τὸν Κ.ον Καλλίνικον καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτόθι φίλους. Παρομοίους ἀσπασμοὺς ἐπιφορτίζομαι νὰ προσφέρω ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέα καὶ τῶν λοιπῶν ἐδῶ φίλων.

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος
ΙΩΣΗΦ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

4.

Κεφαλληνία 14]26 Ἀπριλίου 1858.

Ἀξιότιμε καὶ ἀγαπητὲ φίλε,

Τὸ τῆς 5ης τοῦ τρέχοντος ἀγαπητὸν γράμμα σου ὑπῆρξεν εἰς ἐμὲ μεγίστης εὐχαριστήσεως πρόξενον, τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον παρατηρῶ εἰς αὐτὸ, ὅτι, ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὸν ῥιζοσπαστικὸν ἀγῶνα, ἐν πλήρει ὁμογνωμίᾳ διατελοῦμεν. Ναὶ, φίλε, τὸ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ ὁμόπιστον ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τούτων ὁμόθυμος καὶ συμπαγὴς ἐνέργεια ἀφ' ἑτέρου, ἰδοὺ ὅ,τι ὄχι μόνον ἰσχυρὸν καὶ ἀκαταμάχητον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐναντίους σεβαστὸν καὶ ἐπίφοβον τὸν ῥιζοσπαστικὸν ἀγῶνα θέλει καθιστάνει· ἐνῷ ἄλλως, ἀντὶ περιληπτικῆς καὶ ἰσχυρᾶς ῥιζοσπαστικῆς ἐνεργείας, δὲν ἤθελεν ὑπάρχει εἰμὴ ἐνέργεια ἀτομικὴ καὶ χωριστή, ἢ διῃρημένη, καὶ ὡς ἐκ τούτου πολλά-

κις ἀνίσχυρος καταντῶσα. Ὅτι δὲ ἡ ἀείποτε ἀναγκαία συνεννόησις ἁρμόδιον ἐνίοτε εἶναι νὰ γίνεται καὶ προσωπικῶς, καὶ ὅτι τοῦτο ὑπέρποτε ἁρμόδιον καθίσταται ἤδη, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὸ εἴμεθα πληρέστατα σύμφωνοι. Ἔσο δὲ βέβαιος, φίλε, ὅτι, ὅσον τὸ ἐκ μέρους μου, πᾶν ὅ,τι δυνατὸν θέλω κάμει, διὰ νὰ ἐμπορέσω μόλις ἀπό τινας φροντίδας εὑρεθῶ ὁπωσοῦν ἀπηλλαγμένος, νὰ ἔλθω εἰς ἀντάμωσιν τῶν ἐν Ζακύνθῳ ἀδελφῶν, καὶ νὰ δυνηθῶμεν οὕτως ἐν ἐκτάσει νὰ συνομιλήσωμεν, καὶ πρεπόντως νὰ συσκεφθῶμεν καὶ συνεννοηθῶμεν. Οὕτω δὲ, ὄχι μόνον εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων φίλων ἐπιθυμίαν θέλω ἀπαντήσει, ἀλλὰ καὶ ἴδιον ἐμοῦ πόθον θέλω ἐκπληρώσει.

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ παρὰ τοῦ αὐτόθι ἐπαρχιακοῦ συμβουλίου, ὡς μὲ σημειόνεις, μελετώμενον μέτρον τοῦ νὰ ὑποβάλῃ, δι' ἀναφορᾶς του, τὸ περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑπτανήσου ζήτημα εἰς τὸ ἐν Παρισίοις συγκροτηθησόμενον διπλωματικὸν συνέδριον, σὲ λέγω—ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖς νὰ ἠξεύρῃς τὸ περὶ τούτου φρόνημά μου,—ὅτι τοιοῦτο μέτρον δὲν μὲ φαίνεται ποσῶς ἁρμόδιον, οὐδὲ εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν ἀρχῶν τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ ἀνταποκρινόμενον. Τῷόντι, ὁ ῥιζοσπαστισμὸς, κατὰ τῆς ἀγγλικῆς δεσποτείας καταφερόμενος ὅλαις δυνάμεσιν, οὐδέποτε ἔπαυσεν,—ὡς καὶ ὤφειλεν ἀληθῶς,—τοῦ ν' ἀντικρούῃ ἐνταυτῷ ὅλους τοὺς δυνάστας, τοὺς εἴτε διὰ συνθηκῶν εἴτε ἄλλως πως συντελέσαντας καὶ συντελοῦντας εἰς τὴν δέσμευσιν τῆς Ἑπτανήσου καὶ πάσης τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, καὶ ἐν γένει ὅλους τοὺς τυράννους καὶ καταπιεστὰς τῶν λαῶν, διότι ὅλοι τὰ αὐτὰ εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ κραταίωσιν τῆς καταδυναστείας ἔχουσι συμφέροντα, καὶ ὅλοι εἰς τὸ στυγερὸν ἔργον τῆς δεσμεύσεως, καὶ σφαγιάσεως τῶν λαῶν εἶναι συνένοχοι καὶ ἀλληλένδετοι· ἀπέναντι δὲ ὅλων τούτων, ὁ ῥιζοσπαστισμὸς οὐδέποτε ἄλλο τι ἐξέφρασεν ἢ δύναται νὰ ἐκφράσῃ, εἰμὴ γογγυσμοὺς, καὶ ἀρὰς, καὶ διαμαρτυρήσεις. — Ταῦτα κατ' ἀρχὴν καὶ γενικὴν θέσιν. — Ἀλλὰ, εἰδικωτέρως ἔτι καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης γενικῆς σκέψεως ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, τί προκύπτει; Πρόκειται ἆρά γε τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος διπλωματικὸν συνέδριον νὰ συνέλθῃ διὰ νὰ δικαιώσῃ τὰ καταπατούμενα δικαιώματα τῶν ἐθνικοτήτων καὶ τῶν λαῶν; Οὐχὶ βεβαίως· ἄτοπον δὲ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἀλλόκοτον ἤθελεν εἶσθαι τὸ νὰ φαντασθῇ καὶ ὑποθέσῃ τις τοῦτο. Τὸ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

προκείμενον διπλωματικὸν συνέδριον δὲν θέλει εἶσθαι εἰμὴ μία τις φάσις τοῦ ἐπαράτου ἔργου τῆς πολυθρυλλήτου Ἱ ε ρ ᾶ ς σ υ μ μ α χ ί α ς, καὶ αὐτὸ, ἀφορμὴν λαμβάνον ἔκ τινων ἀναφυέντων πολιτικῶν ζητημάτων, προσκρουόντων εἰς τὰ τέλη ἑνὸς ἢ ἄλλου δυνάστου, καὶ παρενοχλούντων τὸ κράτος τῆς γενικῆς καταδυναστείας, δὲν ἔρχεται εἰμὴ διὰ νὰ ἐξομαλύνῃ τι ἃς μεταξὺ τῶν δυναστῶν διενέξεις καὶ νὰ διευθετήσῃ τὰς μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις, διὰ νὰ καταστήσῃ μονιμώτερον τὸ ἐπικρατοῦν σύστημα τῆς στασιμότητος καὶ τῆς καταθλίψεως, καὶ, ἐν ἑνὶ λόγῳ, διὰ νὰ ἐπισκευάσῃ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ στηρίξῃ, καθ' ὅσον δυνηθῇ τὸ σεσαθρωμένον καὶ ἑτοιμόρροπον κτίριον τῆς γεγηρακυίας καὶ μοναρχουμένης Εὐρώπης. Ποῖος ἄρά γε, καὶ ποίας δυνάμεως ἀντιπρόσωπος, ἤθελεν ὑποστηρίξει τὸ περὶ ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως ζήτημα; Ποία τῶν διαθρυλλουμένων μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων εἶναι, εἰς τὸ ἀπάνθρωπον ἔργων τῶν σφετερισμῶν, τῶν ἁρπαγῶν καὶ τῆς καταδυναστείας, ἀμέτοχος, ὥστε νὰ ἔχῃ τὴν διάθεσιν καὶ νὰ δύναται, ἀπειράκτως δι' ἑαυτὴν, τοιοῦτο ζήτημα νὰ ὑποστηρίξῃ ;.... Καὶ κατὰ ταύτην λοιπὸν τὴν ἔποψιν, ἀνεξαρτήτως παντὸς ἄλλου λόγου, ἐνῷ δὲν πρόκειται εἰμὴ, ἢ νὰ παραγκωνισθῇ τὸ περὶ οὗ ὁ λογος ζήτημα, ἢ, τὸ χειρότερον ἔτι, νὰ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς κακὴν ἢ στρεβλὴν αὐτοῦ λύσιν, κάλλιον ἀναντιρρήτως νὰ μένῃ ἄθικτον ἐνώπιον τοιούτου συνεδρίου, λελυμένον δέ, ὡς ὑπάρχει ἤδη, ἐνώπιον τοῦ δικαίου, ἑωσότου, τάχιον ἢ βράδιον, ἐπέλθῃ καὶ ἡ θετικὴ πραγματοποίησις τῆς λύσεως ταύτης. Ἐν τοσούτῳ, τὸ ῥιζοσπαστικὸν κόμμα καὶ διὰ τοῦ τύπου, καὶ διὰ τῆς ἀντιπροσωπείας, καὶ διὰ πάσης ἄλλης σχετικῆς ἐκφράσεως καὶ δραστηρίου ἐνεργείας, ἀκαταπαύστως ἀγωνιζόμενον, δύναται νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν πραγματοποίησιν ταύτην. Οὕτω δὲ πράττον τὸ ῥιζοσπαστικὸν κόμμα, σταθερὸν θέλει μένει εἰς τὰς ἀρχάς, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν διεχάραξεν ὁδὸν, ἥτις εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου, ὁδὸς ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένη εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπανθρώπου καὶ ἐπαράτου διπλωματίας. Καὶ τόσον θαρραλεώτερον ὀφείλει, νομίζω, τὸ ῥιζοσπαστικὸν κόμμα νὰ βαδίζῃ κατὰ τοιαύτην πορείαν, καθ' ὅσον παρὰ ποτὲ μᾶλλον προσεγγίζουσα καὶ ἐπικειμένη φαίνεται ἤδη ἡ ἔκρηξις τοῦ ἐν Εὐρώπῃ μεγάλου ἀγῶνος τῶν λαῶν, ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον ἡ εἰς τὸ ἔπακρον κορυφωθεῖσα καὶ ἀφόρητος τυραννία τοῦ ἐν Γαλλίᾳ δεσπόζοντος Ναπολέοντος ἐξ ἀνάγκης

ἐπιταχύνει.—Ἰδοὺ, φίλε, ὅ,τι ἐν πεποιθήσει δύναμαι νὰ σὲ εἴπω ἐπὶ τοῦ προκειμένου, μὴ δυνάμενος, ἕνεκα τῶν στενῶν τοῦ γράμματος ὁρίων, νὰ προβῶ εἰς μακρυτέρας, ἂν καὶ ἄλλως περιττὰς ἐξηγήσεις.

Ἐν τούτοις, ἀδελφικῶς σὲ ἀσπάζομαι, καθὼς καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτόθι φίλους, προσφέρων ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐκ μέρους του ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέου καὶ τῶν ἄλλων ἐνταῦθα φίλων ἀσπασμούς.

Ὁ φίλος καὶ ἀδελφὸς
ΙΩΣΗΦ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

5.

ASSOCIAZIONE
DEI COMITATI DI PROVVEDIMENTO
PRESIDE GARIBALDI
COMITATO CENTRALE
GENOVA

Genova, 14 Maggio 1861

Signor Giorgio Verikios
Corfù

Signore

L'Italia attende alla grande opera del proprio nazionale riscatto. L'incalzare degli avvenimenti, il sorgere di ostacoli creati da azione nemica all'indipendenza delle Nazioni, fanno conoscere agli Italiani la necessità di mettersi in relazione con tutti i generosi, che in Europa fecero proposito di favorire la causa delle Genti, contro quella de'loro oppressori. I patrioti di tutti i Paesi, dando al mondo testimonianza di solidarietà fra loro, renderanno meno ardua l'impresa della costituzione delle nazionalità.

Però l'Associazione dei Comitati di Provvedimento, Preside Garibaldi, si volge a Voi, cortese Signore, come anche ai Signori, Sp.G.Lassella, D.r Andrea Plessa, Francesco Conte Querino, sacerdote Paolo Conte Logottetti, e D.r Costantino Lombardos perche vogliate compiacervi di rendere noto a questo Comitato Centrale se siate di

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

sposti a stabilire una regolare corrispondenza con questo Comitato Centrale.

La corrispondenza avrà per scopo di far conoscere in che i generosi patriotti di Grecia e quelli d'Italia potranno reciprocamente istruirsi e reciprocamente ajutarsi.

Salute

[Τ.Σ.] Pel Comitato Centrale
Ὑπ. FEDERICO BELLOZZI

6.

Ἀθήνηθεν 11 Μαΐου 1861

Φίλτατέ μοι κύριε καὶ ἀδελφὲ,

Ἐν ᾧ σήμερον ἀνεγίνωσκον τὸ ἐν τῷ 2977 ἀριθμῷ τῆς «Ἀθηνᾶς» ἄρθρον μου, ἐπιγραφόμενον «Ἡ ἑπτανησιακὴ ἕνωσις καὶ τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον» ὅπερ καὶ σᾶς στέλλω διὰ τοῦ ταχυδρομείου, φθάνει καὶ ὁ 52 ἀριθμὸς τῆς «Φωνῆς τοῦ Ἰονίου» ἐν ᾧ εὑρίσκω ταῦτα «προσμένομεν νὰ ἴδωμεν ἂν θὰ λάβωσι καιρὸν (οἱ ἐν Ἀθήναις) ν' ἀκούσωσι καὶ ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς τελευταίας ἐν τῇ Βουλῇ τῆς Ἀγγλίας ἐκφράσεις τοῦ Λόρδου Παλμερστῶνος περὶ Ἑπτανήσου καὶ Ἑλλάδος.» Καὶ ὑπερεχάρην ὅτι κατὰ τὴν μικράν μου δύναμιν, ἣν μέγας περιβάλλει ζῆλος, προέλαβον τὴν ἐπιθυμίαν σας.

Ἤδη ἡ μετοχή μου εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καθίσταται ὁπωσοῦν ἀνετωτέρα, ἀφ' οὗ ἀπηλλάγην ἐκπεράνας λεξικογραφικόν τι ἔργον διαρκέσαν πέντε ὁλόκληρα ἔτη, καὶ Θεοῦ διδόντος θέλω τοῦ λοιποῦ συνεισφέρει ἀπαρεμποδίστως τὸν ὑπὲρ τῶν Πανελληνίων δανείων δημοσιογραφικόν μου ἔρανον, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀναχώρησίν σας πολλαχῶς διὰ τοῦ λόγου ἐξήγειρα τὴν προθυμίαν τῶν ἡμετέρων δημοσιογράφων ὑπὲρ τοῦ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος, ἐξ ἧς ἀνεζωπυρώθη ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὸ ἐν πάσῃ τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι κοινὸν φρόνημα, ὡς βεβαίως παρετηρήσατε. Καὶ ἔστω ἡμῖν ὁ ἀγὼν κοινός.

Μεγάλως σᾶς εὐχαριστῶ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς «Φωνῆς τοῦ Ἰονίου,» ἣν πάντοτε μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ συμπαθείας ἀναγινώσκω. Εὗρον δὲ τὸν 52 τοῦτον ἀριθμὸν πλήρη ὕλης ἐνδιαφερούσης τὰ μάλιστα καὶ οὐδὲν παρέχοντα πάρεργον. Συνεύχομαι ὑμῖν ὅπως ἴδωμεν τετυπωμένας τὰς ἱερὰς ὁμι-

λίας τοῦ Κ. Νικολάου Κατραμῆ, ἃς ἐπαινεῖτε. Ἄρα δικαίως καὶ ἐκ τούτου ὁ λαμπρὸς ἔπαινος ὃν ἐξέφερεν ὁ Γλάδστων ἐν τῇ ἀγγλικῇ Βουλῇ περὶ τοῦ Ἰονίου κλήρου.

Κατασπάζομαι τοὺς φίλους κυρίους Λομβάρδον, Μπαχώμην, Καλλίνικον καὶ λοιποὺς, πάντων δὲ πρώτιστα ὑμᾶς, διατελῶν.

Ὅλως ὑμέτερος
ΜΙΧ. ΣΧΙΝΑΣ

7.

Ἀθήνηθεν 5 Ἰουνίου 1861.

Φίλε καὶ ἀδελφὲ ἀξιάγαστε,

Ἀσμενέστατα ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σας τῆς 20 Μαΐου, καὶ προθυμότατα ἀπαντῶ σήμερον διὰ τοῦ ἀγαθοῦ παπᾶ Ἀναστασίου καὶ τοῦ φιλτάτου σας, ἐπανερχομένων πρὸς ὑμᾶς, καὶ εὔχομαι νὰ τοὺς ἀπολαύσητε ἐν ὑγείᾳ.

Τὸ δημοσιογραφικόν μας στάδιον διὰ μιᾶς ἔπεσεν ἐνταῦθα εἰς μεγάλας δυσχερείας καὶ συμφορὰς, ἀφοῦ ἡ Κυβέρνησις λαβοῦσα ὑπονοίας περὶ συνωμοσίας δῆθεν τινὸς τεκταινομένης, ὡς ἐξεφράσθη, κατὰ τῶν καθεστώτων, πολλοὺς μὲν ἐφυλάκισε καὶ ἐξώρισε στρατιωτικοὺς καὶ πολίτας ἀλλοτρίως καὶ τῶν νομίμων διατυπώσεων, διωγμοὺς δὲ βαρεῖς καὶ δίκας καὶ καταδίκας ἐκίνησε κατὰ τοῦ ἀντιπολιτευομένου τύπου, καὶ τὸ πάντων χείριστον καὶ ἀποτροπαιότατον, ἠγόρασε καὶ ἐμηδένισεν ἁδραῖς δόσεσι τυπογραφικὰ καταστήματα ἐκδίδοντα μέχρι τοῦδε ἀνεξαρτήτους ἐφημερίδας. Καὶ ὅμως μετὰ πάντα ταῦτα, ἀπὸ τῆς 16 Μαΐου μέχρι σήμερον, ὁ διαπυρότατος τῶν ἀνακριτῶν καὶ εἰσαγγελέων ζῆλος οὐδὲν ἀνεκάλυψε βεβαιωτικὸν τῆς θρυλλουμένης συνωμοσίας! Ἐκ τούτων κατανοεῖτε πόσον τὸ πᾶν ὑπάρχει σήμερον ἀνήσυχον παρ' ἡμῖν καὶ τεταραγμένον, καὶ πᾶσα σκέψις καὶ ἐπιχείρησις λόγου ἢ ἔργου, ἀναβεβλημένη καὶ νεναρκωμένη μέχρι τοῦ προωρισμένου πρὸς ἐπανάῤῥωσιν καιροῦ.

Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν περὶ ἐμοῦ χρηστὴν γνώμην ὑμῶν τε καὶ τῶν φίλων, οὓς πάντας οἰκειότατα καὶ ἀδελφικώτατα κατασπάζομαι. Ἐξαιρέτως δὲ τὸν ἐν τῷ ὑμετέρῳ γράμματι ὀρέξαντι πρὸς ἐμὲ τὴν φιλόστοργον χεῖρα κύριον Κ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Αομβάρδον. Ὁ ζῆλός μου πολὺ ἀληθῶς ὑπὲρ τοῦ πανελ-
ληνίου συμφέροντος. Εἶνε δὲ οὗτος αὐτή μου ἡ πνοὴ καὶ ἡ ὅ-
λη ζωή, τὸ λέγω ἄνευ καυχήσεως, διότι Θεοῦ τὸ δῶρον. Δῶ-
ρον Θεοῦ εἶναι καὶ εἴ τι δύναμαι διὰ τοῦ καλάμου ἢ
διὰ τοῦ ἔργου ἐν εὐκαιρίᾳ. Ἀλλὰ πόσα καὶ πόσα ἐναντίον δὲν
καταπιέζουν τῆς πνοῆς μου τὴν ἔκδοσιν καὶ τῆς ἐνεργείας
μου τὴν ἀνάπτυξιν!

Πόσον ποθητὴ ἀποβαίνει καὶ δι' ἐμὲ ἡ μεθ' ὑμῶν συνέντευ-
ξις εἴτ' ἐν Ἀθήναις εἴτε αὐτόθι, εὐκόλως, νομίζω, τὸ πι-
στεύετε. Δώῃ ἡμῖν τοῦτο ὁ Κύριος ὁ πάντων τῶν ἀγαθῶν
δοτήρ!

Ἐν τοσούτῳ ἐμάθετε ὅτι κατωρθώθη νὰ γείνωσιν ἐπερω-
τήσεις πρὸς τοὺς ὑπουργούς, ἔν τε τῇ Βουλῇ καὶ τῇ Γερου-
σίᾳ περὶ τοῦ πόθεν ἄρα ἐπληροφορήθη ὁ Κ. Γλάδστων ὅτι
ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι εἰσί τινες μὴ στέργοντες τὴν μετ' αὐ-
τῆς ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου. Τεταραγμένως πως ἀπεκρί-
θησαν οἱ Ὑπουργοὶ ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἐνάντιοι τῆς ἑνώσεως
ἀλλ' ὅτι ἐκ καθήκοντος πρὸς τὴν εὐεργέτιδα τῆς Ἑλλάδος
Αγγλίαν δὲν δύνανται νὰ ἐνεργήσουν τι ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως.
Καὶ οὕτω διέβη ἡ συνομιλία.

Εἰς τὴν νῆσον σας ἐνδέχεται νὰ κατάρῃ νέος τις τῶν ἡμε-
τέρων, πολλοῦ λόγου ἄξιος, ὀνόματι Ἰάλεμος, ἀναγκασθεὶς
νὰ φύγῃ ἐξ Ἀθηνῶν ἵνα μὴ γείνῃ θῦμα τῆς παρανομίας
ἐν ταῖς φυλακαῖς, εἷς ὢν τῶν συντακτῶν τοῦ Μέλλον-
τος τῆς Πατρίδος, ἤδη ἐκπνεύσαντος. Περιττὸν νὰ
σᾶς παρακαλέσω νὰ ἐπιβλέψετε φιλανθρώπως πρὸς αὐτόν,
παρ' οὗ καὶ θέλετε μάθει ὅλας τὰς νῦν περὶ ἡμᾶς ἀθλιότη-
τας. Ἡ λειψανδρία φθείρει τὸν τόπον.

Εὐγνωμόνως ἡ σύζυγός μου ἀνταποδίδει εἰς ὑμᾶς τὰς φιλι-
κὰς προσρήσεις, ἀπονέμουσα τὸ μέρος καὶ εἰς τὴν κυρίαν Βε-
ρυκίου.

Ὁ ὑμέτερος

ΜΙΧ. ΣΧΙΝΑΣ

Σημειώσατε ἵνα αἱ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολαί σας μοὶ ἔρχονται
μᾶλλον διὰ γνωστῶν προσώπων ὅταν τοιαῦται τυγχάνωσι.

8.

M. le Général
Le porteur de cette lettre est M.r Georges Verichios excel-
lent patriote et deputé Ionien. Il est digne de toute con-
fience; et dèsire par dessus tout lafraternisation des peu-
ples qui forme aussi l'objet de vos vocun les plus chauds.
Vous aurez dejà reçu une lettre que je vous ai envoyée
a Genève par l'entremise d'un homme sùr qui va se ren-
dre en Italie pour porter des depêches. Je partirai de-
main pour Constantinopl: de là je me rendrai tout de suite
en Serbie. Agreez l'assurance de mes sentiments distingués

Athènes, 18 juin 1862.

Tout à Vous

M. ANTOINE CANINI

9.

Φίλε Κ. Βερύκιε,

Εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ἐπιστολήν σας. Πολλὰ περιέχει ὑ-
πὲρ ἐμοῦ φιλικὰ αἰσθήματα, πολλὰς δὲ πατριωτικὰς ἐκφρά-
σεις καὶ διαβεβαιώσεις περὶ συντόνων ἐνεργειῶν πρὸς πραγ-
ματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πόθων. Τ' αὐτὸ δύναμαι ν' ἀ-
ναγγείλω καὶ πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς αὐτόθι
εἰλικρινεῖς ὑπηρέτας τῆς ἐθνικῆς ἰδέας. Ἀλλὰ πρὸς ἐπίτευξιν
τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, ὅν ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων δυσχερειῶν ἐπι-
διώκομεν, ἀπαιτεῖται εἰλικρίνεια καὶ ἀφοσίωσις ἄκρα πρὸς τὰ
πάτρια. Ἐπειδὴ δὲ δυσάρεστα περιστατικά, ἐπ' ἐσχάτων
λαβόντα χώραν, ἐγέννησαν, ὡς εἵπετο, δυσπιστίας πολλάς,
ἀνάγκη πᾶσα ἐκ μέρους ὅλων ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἐνεργείας συ-
νεποῦς, ὁμοιομόρφου καὶ ἀμιγοῦς πάσης ξένης ἰδέας καὶ παν-
τὸς ξενικοῦ συμφέροντος. Ἄνευ τούτου τὰ πάντα μάταια
καὶ εὔθραυστα, ὡς παρὰ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως ἐκπληρούμε-
να. Ἐνεργεῖτε λοιπὸν ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ, καὶ πιστεύετε
ἀδιστάκτως εἰς τὴν ἐκ μέρους ἡμῶν προθυμίαν, ἔχοντες
πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅλα ὅσα ἐδῶ ἐλαλήσαμεν.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Σᾶς ἐπαναλαμβάνω τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου ὑπολήψεως καὶ φιλίας μου.

Ὁ δοῦλος καὶ φίλος
Π. Α. ΜΕΤΑΞΑΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἰουνίου 1862.

10.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 30 Ἰουνίου 1862.

Ἀξιέραστε φίλε,

Ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν Σας, ἥν περιέμενον ἀνυπομόνως· τὰ μὲν προοίμια αὐτῆς ὅλως περιττὰ, ἂν καὶ ἐκχύλισμα ταῦτα, εὐγενοῦς καὶ φιλικῆς τῳόντι καρδίας λέγω περιττὰ, διότι οὐδὲν ἄλλως ἔπραξα, εἰμὴ νὰ ἐκπληρώσω ἀτελῶς ἕν καθῆκον ὅπερ ἐπέβαλλον εἰς ἐμὲ αἱ τόσαι ἀδελφικαὶ περιποιήσεις, ἅς πρὸς ἐμὲ ἐδείξατε, καθ' ὅν καιρὸν ἐποίουν ἐν Ζακύνθῳ τὰς διατριβάς μου. Τὸ δὲ περιεχόμενον αὐτῆς, μοὶ ἐφάνη, γενικὸν καὶ ἀόριστον ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀκατάλληλον ἀφ' ἑτέρου. Ἐγέλασα τῳόντι ἐκ καρδίας ὅταν ἀνέγνωσα ὅτι ὁ φίλος ἐχάρη ὑπερμέτρως μαθὼν τὴν προθυμίαν μας, καὶ τὴν διευθέτησιν ἥν ἤδη ἔλαβεν ἡ ὑπόθεσις· ἐνῷ αὐτὸς πρὸ πολλῶν μηνῶν ἐγνώρισε καὶ τὴν ἄδολον προθυμίαν μας, καὶ τὴν διευθέτησιν, ἥν ἅπαντες ἡμεῖς ἠθέλαμεν συμφώνως μὲ τὰ πράγματα, τὴν ἀλάνθαστον αὐτῶν πεῖραν, καὶ τὴν κοινὴν εἰσέτι συνομολόγησιν, νὰ δόσωμεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος, οὐχὶ μόνον δὲν ἠγάπησε τὴν προθυμίαν ταύτην, καὶ δὲν ἠσπάσθη τὴν διευθέτησιν ταύτην, ἀλλὰ; διὰ τῆς ἀλλοκότου διαγωγῆς του καὶ ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, παρέλυσε τὴν ἐνέργειάν μας. Ἑπομένως μοὶ φαίνεται ὅτι τὸ ἐθνικὸν στοιχεῖον δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ δικαιώσῃ ἑαυτὸ ἀναφαινόμενον διὰ τῆς ἐνεργείας του, καὶ οὕτω νὰ καταψεύσῃ τὰς συκοφαντίας τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, διότι αὐτὸ ἀείποτε εἰργάσθη, καὶ νῦν ἐργάζεται. Ἀλλὰ κατὰ κακήν του μοῖραν, εἰς ἕκαστον τῆς ἐνεργείας του βῆμα ἀπήντησεν ἀείποτε προσκόμματα ἀναχαιτίσαντα καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς. Ἐκεῖνο λοιπὸν, φίλε, τοῦ ὁποίου ἔχει ἀνάγκην τὸ ἐθνικὸν στοιχεῖον ὅπως ἐνεργήσῃ ἀποτελεσματι-

κῶς, εἶνε νὰ ἀπαλλαχθῇ τῶν ἀντενεργειῶν τῶν ἐπιβούλων ἐκείνων χειρῶν, αἵτινες φανερῶς τε καὶ μυστικῶς ἀντενεργοῦσι πρὸς παράλυσιν πάσης ἐθνικῆς ἐνεργείας. Ἐκεῖνοι δὲ, οἵτινες καυχῶνται ἐπὶ πατριωτισμῷ, συνέσει, καὶ εἰλικρινείᾳ, καὶ θέλουσι τὴν ἐπιτυχῆ πραγματοποίησιν τῶν πόθων τοῦ ἔθνους, ὀφείλουσι νὰ παραδέχωνται ὅτι μόνη ἡ καθαρὰ ἐθνικὴ ἐνέργεια, κατὰ δίκαιον, καὶ κατὰ καθῆκον πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ πραγματοποίησιν τῶν πόθων τοῦ Πανελληνίου, καὶ οὐχὶ ὁ ξένος, ἢ ὁ ἀντιτασσόμενος εἰς τὴν πραγματοποίησιν ταύτην. Ὅπως δὲ οἱ πατριῶται οὗτοι, οἵτινες δικαίῳ τῷ λόγῳ πρέπει νὰ ἵστανται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἐνεργείας καὶ πρωτοβουλείας, ἐπιτύχουσι τοῦ σκοπουμένου ὀφείλουσι νὰ ἐμπνέωνται ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, ὑπὸ τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως ὑπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ πνεύματος, ὑπὸ τῶν νέων τάσεων καὶ τῶν παθημάτων τοῦ ἔθνους, καὶ ὑπ' αὐτοῦ εἰσέτι τοῦ καθόλου πνεύματος τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ νὰ προσπαθῶσιν ὅλαις δυνάμεσι νὰ συνδέσωσιν εἰλικρινῶς, διὰ τοῦ πνεύματος τούτου, ἁπάσας τὰς ἐνεργείας τοῦ Πανελληνίου. Ὑμεῖς πραγματικῶς ἐμπνέεσθε ὑπὸ τοιούτων ἰδεῶν καὶ πεποιθήσεων, καὶ ἂν ἐφαρμόσητε αὐτὰς εἰς τὴν ἐνέργειάν Σας, βεβαίως αὕτη θέλει ἀποβῇ καρποφόρος, καὶ ἐθνοσωτήριος. Μᾶς εἴπατε προφορικῶς, καὶ ἐπαναλαμβάνετε ἐγγράφως ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργῶμεν. Βεβαίως ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ἡ ζωὴ, καὶ ἡ ἐπιτυχία. Ἀλλ' ἡ ἐνέργεια ἡμῶν ἐξαρτᾶται σήμερον ἐκ τῆς φιλοπατρίας καὶ ἐνεργείας Ὑμῶν, καὶ ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποσχέσεων ὑμῶν, ἀφοῦ δυστυχῶς τὰ πράγματα ἐκατήντησαν ἐκεῖ, ὅπου ἐκατήντησαν ἀνελπίστως. Ἡ νέα διευθέτησις τῶν πραγμάτων ὀφείλεται πρὸς Ὑμᾶς. Ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ χαρακτῆρος καὶ οὕτως συνενώθημεν πάλιν λησμονήσαντες τὸ παρελθόν. Εἰς αὐτὴν ἐλπίζομεν, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐξαρτᾶται πᾶσα ἄλλη ἐνέργεια, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιτυχία. Εἰς ὑμᾶς ἐναπόκειται νὰ δικαιώσητε ἡμᾶς ἐνώπιον τῶν νέων φίλων, καὶ νὰ δικαιώσητε καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐνώπιον ὅλων ἡμῶν καὶ ἐνώπιον τοῦ Πανελληνίου, ἄλλως τε θέλει εἶσθαι ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. Αὐτὰ φρονῶ, καὶ αὐτὰ ἀσπάζονται καὶ οἱ λοιποὶ φίλοι. Τὰ ἐσχάτως ἀποσταλέντα πρὸς ὑμᾶς γράμματα καὶ ἀντίγραφα τοῦ φίλου Κυρίου Λάμπρου ἀρκούντως Σᾶς ἐρώτισαν. Πιστεύ- ἀδιστάκτως ὅτι δι' ἄλλου γράμματός Σας θέλετε μᾶς δι-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

καιώσει τί ἔπραξε, καὶ τί ἐνήργησεν ἐν Ἰταλίᾳ ὁ φίλος, τί ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐνταῦθα φίλους του. Τί ἐνεργήσατε, ἢ τί θέλετε ἐνεργήσει, καὶ πῶς ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ τί τέλος σκοπεύετε ἐν Ἰταλίᾳ. Σᾶς ἀσπάζομαι μετὰ τῶν φίλων ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ μένω

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος Σας
Φ. Ι. ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ

11.

Ἀθήνησι τῇ 26]8 Ἰουλίου 1862.

Φίλτατε Κύριε Βερύκιε!

Ἐνῷ καὶ Σεῖς καὶ ἡμεῖς περιεμένομεν ἀνυπομόνως ἐπιστολὴν τοῦ φίλου Κ. Λομβάρδου, διὰ νὰ μᾶς κοινοποιήσῃ τὰ ἐνεργηθέντα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ἀπορεύγει τοῦτο, καθὼς πάντοτε ἀπέφυγεν ἐν οὐσίᾳ τὸ ζήτημα, καὶ πληροῖ τὴν ἐπιστολήν του ὅλην, διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Μαλάκη καὶ διὰ τὰ δοθέντα εἰς τοῦτον χρήματα. Ὅπως λάβητε ἐντελῆ γνῶσιν τῶν διατρεξάντων, κρίνω χρέος μου νὰ σᾶς πέμψω ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν τὰς ὁποίας ἀπηύθυνα πρὸς τὸν Κ. Λομβάρδον καὶ τὸν Στρατηγὸν εἰς Τουρῖνον, ἐκείνην ἣν μοὶ γράφει ὁ Κύριος Βένσας, καὶ τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Κ. Λομβάρδου. Θέλετε ἐξαγάγει ἐξ ὅλων τούτων ὅτι ἡ πορεία τοῦ ἀληθοῦς φίλου μας Κ. Καννίνη, ἀπεδοκιμάσθη ἐν Ἰταλίᾳ. Ὅθεν ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ χαραχθεῖσα πορεία τῶν Ἰταλῶν, ὡς πρὸς τὰ πράγματά μας, εἶναι ἐναντία εἰς τὴν γνώμην τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα. Ὑποχρεούμεθα λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν τὰ πράγματα. Ἄδηλον εἰς ἡμᾶς ἂν ἡ ἀντίληψις τῆς ἰδέας τοῦ νὰ ἐνεργήσῃ ἡ Ἰταλία μετὰ τοῦ Ὄθωνος προῆλθε ἐκ πρωτοβουλίας ταύτης ἢ ἐκ πληροφοριῶν καὶ εἰσηγήσεων ἀτόμων ἰδικῶν μας. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἐπειδὴ ὁ Κ. Λομβάρδος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις, διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ταξειδίων του ἐμυήθη τὰ πάντα, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οὗτος εἴτε ὑπηγόρευε τὴν τοιαύτην πολιτικὴν εἰς τοὺς Ἰταλούς, εἴτε δὲν ἠθέλησε ἢ δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ. Ὥστε σήμερον ἂν ὑπείκῃ αὐτὸς εἰς τὴν πολιτικὴν ταύτην, δὲν δύναται νὰ παρουσιασθῇ πλέον εἰς τὰ

ὄμματά μας, εἰμὴ ὡς ὄργανον ξένων συμφερόντων. Ἐπειδὴ δὲν βλέπομεν ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ Κ. Λομβάρδος ἐχορήγησε τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς ἄτομα ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, καὶ μὴ ἀπολαύοντα τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἔθνους δύναται ἔτι μᾶλλον νὰ ἔχῃ τις σπουδαίαν ὑπόνοιαν κατ' αὐτοῦ. Ἡμεῖς δὲν τὸν καταδικάζομεν ἀλλὰ μάλιστα τὸν ὑπερασπιζόμεθα ἐνώπιον τῆς γενικῆς καταφορᾶς, ἥτις ἠγέρθη ἐνταῦθα κατὰ τῆς πορείας του. Οὐχ ἧττον ὅμως ἔχομεν χρέος νὰ ἐξετάσωμεν καὶ νὰ πεισθῶμεν, ἂν ὅσα ἔπραξαν εἶναι σύμφωνα μὲ ὅσα ἀπ' ἀρχῆς ὑφ' ὅλων ἡμῶν συνωμολογήθησαν· νὰ ἐξετάσωμεν ἐπίσης κατὰ πόσον αἱ ὑποσχέσεις τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ πορεία εἶναι σύμφωνα μὲ τὸ συμφέρον τοῦ Ἔθνους. Ἀφοῦ ἡμεῖς, φίλε, κατηρτίσθημεν καὶ ἀρχίσαμεν τὴν ἐνέργειάν μας, ἰδοὺ ἀμέσως προσκόμματα. Γνωρίζετε ὅτι εἴχομεν μηνύσει εἰς τὸν Ἀρτέμην νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅπως συντείνῃ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ἑλληνικῆς λεγεῶνος. Μᾶς ἔγραψεν ὅτι τῷ λείπουσι τὰ μέσα καὶ ἐζήτησε δραχ. 800 τὰς ὁποίας παρευθὺς ἐστείλαμεν. Καὶ ἡτοιμαζόμεθα νὰ βοηθήσωμεν καὶ ἄλλους στρατιωτικοὺς ποθοῦντας νὰ μεταβῶσι διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀλλ' ἐν τούτοις τὸ γράμμα τοῦ Κ. Λομβάρδου μᾶς ἠνάγκασε καὶ τὸν Ἀρτέμην αὐτὸν νὰ ἐμποδίσωμεν καὶ νὰ μείνωμεν ἄπρακτοι παρὰ τῶν ἄλλων. Τὰ γεγονότα ταῦτα δὲν τ' ἀναφέρομεν εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα διὰ νὰ μὴ τ' ἀψυχήσωμεν. Ὑμεῖς λοιπὸν πρέπει νὰ ἐξετάσητε τί ἔπραξεν οὗτος ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἂν οἱ Ἰταλοὶ ἐμμένουσιν εἰς τὴν ἐσφαλμένην πορείαν τὴν ὁποίαν ἀπ' ἀρχῆς ἐχάραξαν, ἥτις ὅμως δὲν συνάδει μὲ τὰς ἐθνικάς μας ἰδέας. Εἰς τοιαύτην πορείαν ἐμμένοντες οἱ Ἰταλοὶ θέλουσι ἡμᾶς ἁπλῶς ὄργανα τῶν σκοπῶν των καὶ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ ἤμεθα συνδυασμένοι μετ' αὐτῶν. Ἀγνοοῦμεν ἂν παρὰ τοῦ Κ. Λομβάρδου θὰ δυνηθῆτε νὰ μάθητε τὴν ἀλήθειαν. Διὸ καθίσταται ἔτι μᾶλλον ἀναγκαία ἡ ὅσον τάχιστα εἰς Ἰταλίαν μετάβασίς σας διὰ νὰ βεβαιωθῆτε ὑμεῖς καὶ μᾶς πληροφορήσητε περὶ τῶν ὅλων. Δυνάμεθα διὰ νὰ διασαφίσωμεν ἀπὸ τοῦδε, ὅτι ἂν οἱ Ἰταλοὶ δὲν θέλωσι νὰ ἐνεργήσωσι περὶ τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τὰς ἰδέας τοῦ Ἔθνους, τότε ἡ ἐνέργειά μας πρέπει νὰ ἦναι ὅλως ἀνεξάρτητος καὶ νὰ καταρτισθῶμεν εἰς τρόπον, [illegible] ἀφ' ἡμῶν βουλευόμενοι καὶ πράττοντες νὰ φθάσωμεν, εἰ δυνατόν, εἰς τὸ ποθούμενον τέρμα, ἕτοιμοι πάν-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τοτε νὰ δεχθῶμεν ὁποίαν συνενέργειαν δύνανται νὰ προσφέρωσιν εἰς ἡμᾶς οἱ ξένοι, ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῆς πορείας τὴν ὁποίαν ὑπαγορεύει ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ Ἔθνους.

Ὁ Κύριος Λομβάρδος παρορμῶν ἡμᾶς νὰ ἐνεργήσωμεν, αἰνίττεται ὅτι ἀδρανοῦμεν καὶ οὐ μόνον τοῦτο ἀλλ' ὅτι καὶ παρεμποδίζομεν τὴν πατριωτικὴν ἐνέργειαν ἄλλων.

Ὅταν πέρυσι μοὶ διεκοινώσατε τὰ πράγματα παρευρίσκοντο πλεῖστα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς σας καὶ ἐξέθεσα μετὰ πάσης εἰλικρινείας καὶ παρρησίας τὴν γνώμην μου περὶ τῶν ἐδῶ πραγμάτων. Δὲν ἔλειψα προσέτι νὰ ἀναφέρω καὶ παρρησίᾳ καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἄλλων ὅτι ὁ Κ. Λομβάρδος ἐθεωρεῖτο ὡς ἀφοσιωμένον ὄργανον τοῦ Ὄθωνος. Ὁ Κ. Λομβάρδος ἐδικαιολογήθη περὶ τούτου καὶ ἐμείναμεν ὅλοι σύμφωνοι ὅτι πᾶσα ἐνέργεια ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀνεξάρτητος τῆς θελήσεως τοῦ Βασιλέως. Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ κατηρτίσθημεν καὶ ἐδῶ. Τί ἠκολούθησε μετὰ ταῦτα; Ὁ Κ. Λομβάρδος διεκοίνωσε τὰ πάντα εἰς τὸν Βασιλέα καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ μένει, εἰσέτι, ὡς φαίνεται, συνδυασμένος μᾶλλον μὲ αὐτοὺς ἢ μὲ ἡμᾶς. Ποῖοι εἶναι λοιπὸν οἱ συμφώνως ὡς ἐνεργοῦντες κατὰ τὸν δοθέντα ὅρκον, ἡμεῖς, οἵτινες ἐμείναμεν ἀπαρεγκλήτως εἰς τὰ ἐκ συμφώνου προαποφασισθέντα, ἢ ἐκεῖνοι οἵτινες σήμερον ἀκολουθοῦσιν ἄλλην πορείαν; Ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ δοθῇ πλέον τέλος εἰς τοιαύτας ἀμφιβόλους ἐνεργείας καὶ ν' ἀποφασισθῇ τί ἐκ συμφώνου μέλλομεν νὰ πράξωμεν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἔθνους.

Ἔχετε καρδίαν καὶ νοῦν διὰ νὰ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα καὶ νὰ φωτίσητε καὶ ἡμᾶς.

Σᾶς ἀσπάζομαι ἐκ μέρους ὅλων τῶν φίλων, οἵτινες συμμερίζονται τὰ γραφόμενα. (2)

Ὁ φίλος σας

Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Υ. Γ. Μὴ λείψητε νὰ ἐνεργήσητε ὅσα μᾶς ὑποσχέθητε καὶ τὸ ταχύτερον νὰ μᾶς εἰδοποιήσητε περὶ τῆς ἐν γένει πορείας τῆς ὑποθέσεως καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας πορείας ὅπως φωτισθῶμεν καὶ ἡμεῖς καὶ δυνηθῶμεν νὰ φωτίσωμεν καὶ τοὺς νέους φίλους πρὸς οὓς εἴμεθα ἐκτεθειμένοι ἡμεῖς τε καὶ ὑμεῖς

Τορῖνον 12)24 Ἰουνίου 1862.

Φίλε Κύριε Λάμπρε.

Ἔλαβα τὴν φιλικήν σας τῆς 24 Μαΐου διὰ τοῦ φίλου Κ. Μαλάκη. Εἶμαι ρητῶς ἐπιφορτισμένος νὰ σᾶς ἀναγγείλω ὅτι ὁ Κύριος Κανίνης οὐδεμίαν εἶχεν ἐντολὴν ἢ ἀποστολὴν διὰ τὴν Ἑλλάδα· ἐπέμπετο ἀλλαχοῦ· ρητῶς μάλιστα διετάχθη νὰ μὴ ἀναμιχθῇ καθόλου εἰς τὰ Ἑλληνικά. Ὅ,τι δὲ εἶπε ἢ ἐνήργησεν εἰς Ἀθήνας εἶναι οὐχὶ μόνον ἐκτὸς τῆς ἐντολῆς του, ἀλλὰ εἰς ρητὴν παράβασιν τῆς ρητῆς ἐντολῆς του· αὐτὰ ἐπεφορτίσθην νὰ Σᾶς ἀναγγείλω· οὐ μικρὸν δὲ θέλει ἐπιπληχθῇ ὁ Κ. Καννίνης ὅταν ἐπιστρέψῃ. Εἰς τὸ ἑξῆς ὅθεν μὴν ἐμπιστεύεσθε εἰμὴ εἰς τὸν φέροντα συστατικὰ καὶ ἐντολὴν παρὰ τῶν γνωστῶν σας φίλων. — Μὲ σημειοῖτε ὅτι ὁ Κύριος Μαλάκης ἤθελε μοὶ διακοινώσει προφορικῶς τὰ δέοντα, ἀλλὰ ἢ δὲν ἤξευρεν, ἢ δὲν ἤθελε νὰ διακοινώσῃ εἰς ἐμὲ εἰμὴ πράγματα γενικὰ καὶ ἀόριστα. Ὅτι ἔφερεν ἐπιστολήν σας πρὸς τὸν Γαριβάλδην δὲν μοὶ τὸ εἶπεν εἰμὴ δύο ἡμέρας ἀφοῦ τὴν ἔδωσε· τὴν αὐτὴν δηλαδὴ ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Γαριβάλδης ἀνεχώρησεν ἐδῶθεν διὰ Γένοβαν. Ἀγνοῶ τὸ ἐμπεριεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης καὶ ἑπομένως δὲν ἤξευρω τί νὰ γράψω ἢ τί νὰ συστήσω εἰς τὸν Στρατηγόν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἦλθα πρότερον εἰς Lago Maggiore, εἰς πλατείας ἐξηγήσεις. Ὁ Κύριος Μαλάκης μοὶ εἶπεν ὅτι ὅταν ἔδωσε τὴν ἐπιστολήν σας εἰς τὸν Στρατηγόν, οὗτος τοῦ εἶπε, bravo mio caro greco, ci rivedremo un altra volta, καὶ ἀπεσύρθη. Ὁ Κύριος Μαλάκης ἐπίστευεν ὅμως ὅτι ἤθελε ξαναϊδῇ τὸν στρατηγὸν ἐνταῦθα, καὶ ἐγελοῦσε μὲ ἐμὲ ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι δὲν θὰ τὸν ξαναϊδῇ· ἐξαφνίσθηκεν ὅταν ἤκουσεν, ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς Καπρέραν. Ἀλλὰ τοῦτο ἂς μὴ σᾶς ἀθυμήσῃ· ἐνεργεῖτε ὅσον δύνασθε· ὁ Γαριβάλδης εἶναι σήμερον εἰς Καπρέραν καὶ αὔριον εὑρίσκεται ἀλλοῦ· ἐνεργεῖτε ἀλλὰ φρονίμως καὶ ἐσκεμμένως καὶ χωρὶς ὑποψίας πρὸς ἐκείνους τοὐλάχιστον οἵτινες νομίζουν, ὅτι ἀπέκτησαν δικαιώματα νὰ ἦναι ἀνώτεροι ὑποψιῶν. Ἂν δὲ ἐνέργεια δὲν δύναται νὰ γίνῃ τοὐλάχιστον ἂς καταβληθῇ πᾶσα φροντὶς ὅπως προφυλαχθῇ καὶ μὴ ἐκθέτεται δωρεὰν ἐνώπιον τῶν ξένων ἡ τιμὴ τοῦ πολυπαθοῦς ἔθνους μας. Φροντίζετε διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ οἱ ἐρχόμενοι ἢ ἀποστελλόμενοι ἐνταῦθα νὰ ἔχωσι τὰ ἔξοδά των καὶ νὰ μὴ τρέχωσιν εἰς τοὺς Ἰταλοὺς ζητοῦντες χρήματα· ἐγένετο μεγίστη κατάχρησις τοῦ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τοιούτου. Ὄχι ὀλίγα πικρὰ ποτήρια ἕνεκα τούτου κατεπίομεν τὰς ἡμέρας ταύτας μετὰ τοῦ φίλου Τερτζέτου, ὅστις ἂς λέγωσιν ὅσα καὶ ἂν θέλωσιν, ἂς παύσωσιν αἱ ὑποψίαι, εἶναι πατριώτης, ἐνεργεῖ μεθ' ὅλης τῆς αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, καὶ ἂν ὄχι ἄλλο, τοὐλάχιστον ἐφύλαξε καὶ φυλάττει ὅσον ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του κρέμαται τὴν ἐθνικὴν τιμὴν ἐνώπιον τῶν ξένων. Σᾶς εἶπα ὅτι κατεπίομεν τὰς ἡμέρας ταύτας πολλὰ πικρὰ ποτήρια. Σᾶς ἐκθέτω ἓν μόνον παράδειγμα. Ὁ Κύριος Μαλάκης ἐπαρουσιάσθη ἐνταῦθα, ἢ τοὐλάχιστον ἐπιστεύθη ὡς messo del comitato d'Atene. Ἐν τούτοις ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν Κύριον Bensa καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ πληρώσῃ τὸν λογαριασμὸν τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον σᾶς ἐσωκλείω. Τοῦτο ἑνωμένον μὲ ἄλλα προγενέστερα πρόσφατα ἔφερε θλιβερὰν ἐντύπωσιν. Ὁ μεγάλος εἶπε «dunque questi Signori Greci sono ufficiali di fortuna che vogliono a mie spesdivertissi in Italia.» Καὶ ἂν ἄτομα ὡς ἄτομα ἐπαρουσιάζοντο ζητοῦντα ἀπὸ ξένους χρήματα· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ mese dei comitati νὰ ζητοῦν νὰ τοὺς πληρόνωσιν οἱ Ἰταλοὶ καὶ le loro spese minute e straordinaris καὶ la perdita di tempo, ἤγουν τὴν χασοημερίαν ὁ ἢ καθὼς λέγομεν τὰ λειψοπροίκια; Ὁ Τοὺρ μ' ἔλεγε προχθὲς ὅταν πορευόμενος νὰ τὸν ἴδω ηὗρα ἐκεῖ νέον Μακεδόνα παρουσιαζόμενον ὡς μέλος τοῦ κομιτάτου Μακεδονίας καὶ ζητοῦντα παρὰ τοῦ Τοὺρ χρήματα διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μακεδονίαν μὲ ἔλεγεν ἀπαριθμῶν με ὅσα ἔδωκεν ἐσχάτως εἰς δῆθεν messi di comitati. —«non posso piu regere· non fabbrico poi io i franchi nella mia cucina.» Ἂν φίλε μου δὲν μ' ἐβοηθοῦσε τὸ ἰσχνὸν τοῦ σώματός μου βεβαίως θὰ μ' ἤρχετο ἀποπληξία. Ἤκουσα ὅλον τὸ αἷμά μου ν' ἀναβῇ εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Ἀνάγνωσον τὸν παρουσιασθέντα παρὰ τοῦ Μαλάκη εἰς τὸν Bensa λογαριασμὸν καὶ κρίνει ἂν οὕτω θὰ ἐμπορέσωμεν νὰ ἀποκτήσωμεν συμπαθείας ἢ μᾶλλον ἀντιπαθείας. Εἶπα πρὸς τὸν Μαλάκην τὰ δέοντα καὶ μὲ εἶπεν ὅτι θέλει κάμει κάθε τι διὰ νὰ δώσῃ τὰ χρήματα ὀπίσω τοῦ Bensa· ἂν εἰμπορέσῃ νὰ τὸ πράξῃ ὁ Μαλάκης καλῶς, ἂν δὲ ὄχι, φροντίσατε πράξατε ὅτι δύνασθε νὰ σταλλῶσι τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα ἐδώθησαν εἰς τὸν Μαλάκην ἂν καὶ στοχάζομαι ὅτι ἂν τὰ στείλετε δὲν θὰ τὰ δεχθῶσι πλέον. Λάθος μέγα ἐπράξατε νὰ πέμψητε ἐνταῦθα τὴν ἔκθεσιν τοῦ Κανίνη, ταυτοχρόνως ἐνῷ ἤρχετο ἐδῶ ὁ Βένσας,

ἐνῷ τὸν ἴδατε εἰς Ἀθήνας χωρὶς νὰ τοῦ εἴπητε τιποτε. Θαυμάζω ἰδίως πῶς εἰς τὸ λάθος τοῦτο ὑπέπεσεν ὁ φίλος Ἀναστάσιος Βερύκιος ὃν ἀσπάζομαι καὶ γράφω καὶ δι' αὐτὸν τὴν παροῦσαν. Ἂν στοχαζόμεθα ὅτι συμφέρει τὰ μέγιστα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας νὰ ἔχωμεν ὑπὲρ ὑμῶν τὸν Βίκτορα Ἐμμανουὴλ καὶ ὅτι μεγάλως ἡ ἐθνικὴ ἰδέα θὰ βλαφθῇ ἂν ἔχωμεν ἐχθρὸν τὸν Βίκτορα, πρέπει ταὐτοχρόνως νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι πρέπει νὰ κερδίσωμεν τοὺς ἡμέραν καὶ νύκτα περιτοιχίζοντας τὸν Βίκτωρα καὶ ἂν μὲ αὐτοὺς διαφωνοῦμεν νὰ προσπαθοῦμεν νὰ τοὺς σύρωμεν εἰς τὸ μέρος μας μὲ τρόπον. Τὸν Βένσαν στοχασθῆτέ τον καὶ ἐκτιμήσατέ τον ὅπως θέλετε, εἶναι ὅμως εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Βίκτωρος καὶ ἄχρι σήμερον ἐξασκεῖ οὐ μικρὰν ἐπὶ τοῦ πνεύματός του ἐπιρροήν. Τώρα ὁ Βένσας ἐξέλαβεν ὡς προσβολὴν τὸ νὰ στείλετε ταὐτοχρόνως μὲ αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἀτμοπλοίου ἄνθρωπον μὲ ἔκθεσιν χωρὶς νὰ τοῦ ἀναφέρετε τίποτε καὶ ἔχει δίκαιον· ἐμπορούσατε κἂν νὰ τοῦ εἰπῆτε, ὅτι στέλλει ὁ Καννίνης μίαν ἔκθεσιν τῆς ὁποίας τὸ ἐμπεριεχόμενον ἀγνοεῖτε, ἢ ἂν τοῦτο δὲν ἠθέλετε νὰ στείλετε τὸν Μαλάκην μὲ ἄλλο ἀτμόπλοιον ἢ δι' ἄλλης ὁδοῦ. Τὴν παροῦσαν γράφω καὶ διὰ τὸν Κ. Ν. Βούλγαριν, ὃν ἀσπάζομαι. Πρόσφερον τὰ σεβάσματά μου πρὸς τὴν ἀξιοσέβαστον Κυρίαν σας, φίλησέ μου τὰ μικρά σου. Παύω ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἂν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐνέργεια ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἰδέας ἂς καταβληθῇ τοὐλάχιστον πᾶσα φροντὶς ὅπως μὴ προσβάλλεται ἐνώπιον τῶν ξένων ἡ ἐθνικὴ τιμή.

Ὁ φίλος Σας

Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ

Τὸ ἀντίγραφον τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Μαλάκη δὲν Σᾶς τὸ στέλλω διότι τὸ ἐνόμισα περιττόν· ἂν ὅμως τὸ θέλετε γράψετέ μου· τὸ ἔχω ἐπισημοποιημένον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βένσα.

Pregiatissimo Signor Lambro.

Un certo Spiridione Malachi giunto qui con un rapporto del Cannini disse pure essere stato spedito da voi; per Dio se è la cosa in questi termini si ha poco a cuore l'avvenire del vostro paese. Prima di tutto partendo io da Atene nello stesso sempo che lo Spiridione, mi fu data ben cattiva prova di simpatia, d'amicizia e di gratitudine da coloro che lo spedirono, per quanto io a-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

veva fatto per il vostro paese; in 2do luogo non capisco come s'intenda costà la dignità nazionale da alcuni che avendo bisogno dell'opera nostra per ajutarli, spediscono persone senza dar loro i mezzi di sussistenza e di ritorno, a carico del nostro paese; per Dio ciò non istà bene; e sappiate che se non era per me non so come sarebbe andata la faccenda; perchè io solo che dovea non curarmi di lui ne conoscerlo, solo mi mossi a compassione per la sua qualità di Greco, e per riguardo alla ospitalità ricevuta nel vostro paese, ho pregato il Re nostro a volergli venire in ajuto, e così gli rimisi 600 e venti franchi; non vorrei perciò che questo si ripetesse perchè io sarò sempre quello che mi opporrò a che simile gente venga ajutata di un centesimo; tanto più che il Re si meravigliò come sia spedito un'uomo così all'azzardo e senza fornirlo di mezzi, io non mi dirizzo a voi giacchè voi non ci avete colpa ne vi faccio rimprovere soltando siccome siete Greco vorrei che vegliasti a che in avvenire simili sconci non succedessero, tanto più dico, che lo Spiridione mi disse che «il Sig. Paolo lo esortò a venire anche con 160 fr. date dal Canini dicendogli che gli altri gli sarebbero dati dal Re.» in questo caso era molto meglio metter i la mano in iscarsella e darli; ed io segretario del Re, ogni qualvolta ho mandato una persona da qualunque luogo ho avuto ben cura di assicurargli il ritorno, e l'ho pagato prima, o l'ho fatto pagare. Spero che simil cosa non sarà più per accadere giacchè so quanto voi siete tenero del vostro onor nazionale. Vi saluto e mia moglie saluta voi vostra moglie e i vostri bimbi. Credetemi vostro aff.

Salutate gli amici E. BENSA

Torino 24 Giugno 1862.

'Εν 'Αθήναις 25)6 'Ιουνίου 1862.

Φίλε Κύριε Λομβάρδε

Ἔλαβον εὐχαρίστως τὴν ἀπὸ 21 Μαΐου προσφιλῆ ἐπιστολήν σας ἐξ ἧς βλέπω ὅτι καὶ Ὑμεῖς παραπονεῖσθε ὅτι δὲν σᾶς ἐγράψαμεν. Ἴσως ἔχομεν ὅλοι δίκαιον. Ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι ἔπρεπε νὰ μᾶς ὁδηγήσητε, ἀφοῦ μάλιστα ἡ

πορεία, ἣν ἔμελλε ν' ἀκολουθήσῃ ὁ Κύριος Βένσα; ἦτο ὅλως ἀντίθετος εἰς τὰ μεταξύ μας συμφωνηθέντα καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεώς σας. Οὐχ ἧττον τὰ γενόμενα οὐκ ἀπογίνονται καὶ πληροφορούμεθα ὅτι οἱ φίλοι μας Ἰταλοὶ αἰσθάνονται καὶ αὐτοὶ σήμερον ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε πορεία των ὑπῆρξεν ἐσφαλμένη. Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; Ὁ Βασιλεὺς καθ' ἃ ἀποδεικνύεται ἀναντιρρήτως διὰ τῶν τελευταίων γεγονότων, εἶναι ὁποῖος σᾶς τὸν παρεστήσαμεν καὶ οὐδεμία μένει ἐλπὶς περὶ μεταβολῆς τῆς πορείας του. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐνεργήσωμεν, ὡς εἴπετε ἄλλοτε καὶ Ὑμεῖς, ἄνευ αὐτοῦ, καὶ καταλαμβάνετε πόσον δύσκολον εἶναι σήμερον, ἀφοῦ τὰ πάντα γνωρίζει καὶ ἴσως τὰ γνωρίζουνε καὶ οἱ Αὐστριακοὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι.

Πρέπει νὰ πεισθῆτε ὅτι τ' ἄτομα μεθ' ὧν ἐσυνδυάσθητε δὲν δύνανται νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν, ὡς ὑπηρετοῦντες τὸ ξενικὸν σύστημα μεθ' οὗ συναρμόζουσι καὶ τὸ συμφέρον των.

Ὁ Μαλάκης ἔρχεται αὐτόθι μὲ ἀποστολὴν καὶ θέλει σᾶς διακοινώσῃ προφορικῶς τὰ δέοντα. Ἐγὼ σᾶς προσθέτω μόνον ὅτι καθ' ἃ πληροφορούμεθα ὁ Γαριβάλδης σκοπεύει ταχέως νὰ κάμῃ ἀπόβασιν εἰς τὴν Ἤπειρον. Ἐξ Ἰωαννίνων ἔλαβα δύο ἐπιστολὰς ἐσχάτως καὶ μοὶ γράφουν ὅτι ἔχουν ἑτοίμους 5000 ὁπλοφόρους, ἀλλὰ ζητοῦν βοήθειαν καὶ ὁδηγίαν ἐδῶθεν. Τώρα λοιπὸν δυνάμεθα ἡμεῖς, ἀδελφέ, νὰ τοὺς συμβουλεύσωμεν νὰ ἀρχίσωσι τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ρίψῃ ὁ Γαριβάλδης τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον, ἐνῷ ἐδῶ ὡς γνωρίζετε τὰ πάντα εὑρίσκονται εἰς παραλυσίαν καὶ ἐνῷ δυνάμεθα νὰ ὑποπτευόμεθα προδοσίαν ἐκ μέρους τῆς ἐξουσίας; Ἐγὼ ἔγραψα εἰς τὰ Ἰωάννινα νὰ ἐνεργοῦν καὶ νὰ περιμένουν. Διότι βλέπω ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀπατῶνται καὶ ἐμπιστεύονται πάντοτε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἐξορκίζω δὲ καὶ Ὑμᾶς, ἐνῷ εὑρίσκεσθε εἰς Ἰταλίαν νὰ σκεφθῆτε τὴν θέσιν μας, καὶ πιστεύω ὅτι ἐν πεποιθήσει θὰ πασχίσετε νὰ μεταχειρισθῆτε τὴν ἐπιρροήν σας εἰς τὸ νὰ ἐμποδίσετε πᾶν κίνημα παράτολμον, νὰ πείσητε δὲ τοὺς φίλους μας ὅτι παρὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος δὲν πρέπει νὰ περιμείνωμεν τίποτε.

Εὑρίσκεται εἰς Ἀθήνας ἀπεσταλμένος Ἰταλὸς ὁ Κύριος Α. Καννίνης ἔχων ἀποστολὴν περὶ τῶν πραγμάτων μας, ὃν ἐγνωρίσαμεν πρὸ τριῶν ἐτῶν μὲ τὸν φίλον Βούλγαριν. Ἐπείσθη

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

πληρέστατα περὶ τῶν πραγμάτων μας καὶ στέλλει ἐπίτηδες γράμματα διὰ τοῦ Μαλάκη. Ὁ ἴδιος μοὶ παρήγγειλε νὰ γνωρισθῆ ε ἐν Τουρίνῳ μὲ τὸν Κύριον Καθηγητὴν Luigi d'Ancona, παρ' οὗ θέλετε μάθει πολλὰ σπουδαῖα πράγματα.

Ἐρωτᾶτε πῶς μᾶς ἐφάνη ἡ πορεία τοῦ Ζερβοῦ. Βεβαίως πολὺ μᾶς δυσηρέστησεν. Ἀκούομεν ὅτι καὶ ὁ Δομενεγίνης μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Φρονοῦμεν ὅτι, ἐν τῇ ἐπιστροφῇ σας εἰς Ζάκυνθον, καλὸν εἶναι, μετὰ πάσης ἀτομικῆς θυσίας, νὰ συμφιλιωθῆτε πρὸς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος. Οἱ δύο ἄλλοι μᾶς λείπουν εἰς Κύθνον. Ἀλλ' ἡμεῖς πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν μόνοι μας, διότι ἐκεῖνοι ἐψυχράνθησαν πολὺ καὶ ἔπεσαν εἰς ἀδράνειαν. Ταῦτα πρὸς εἴδησίν σας. Μὲ τὸν Μαλάκην περιμένομεν εἰδήσεις σας καὶ ὁδηγίας.

Σᾶς ἀσπάζομαι μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας μου καὶ μένω

Τουρῖνον Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

(Ἐπισυνήφθησαν ὀλίγαι γραμμαὶ ὑπὸ τοῦ Ν. Τ. Βουλγάρεως ἐπιβεβαιοῦσαι τὰ ἀνωτέρω ὧν δὲν ἐτηρήσαμεν ἀντίγραφον.)

(Ἐπισυνήφθησαν ἐπίσης γραμμαί τινες τοῦ κ. Ἀναστασίου Βερυκίου κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.)

Ἀθῆναι τῇ 26)8 Ἰουλίου 1862

Φίλτατε Κύριε Λομβάρδε

Ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σας τὴν 12)24 Ἰουνίου ἐκ τῆς ὁποίας οὐδὲν ἔμαθα τῶν ὅσων ἐπεθύμουν καὶ ἐδικαιούμην νὰ μάθω περὶ τῆς ὑποθέσεώς μας. Περιστρέφεσθε ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Μαλάκη, ἢ κυρίως εἰπεῖν εἰς τὰ 620 φράγκα τὰ ὁποῖα ἐδόθησαν εἰς αὐτόν. Μοὶ λέγετε δὲ ὅτι ὁ Κύριος Καννίνης δὲν εἶχεν ἐντολὴν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐπομένως ἀπεδοκιμάσθη ἡ διαγωγή του. Μοὶ λέγετε ἐπίσης καὶ δικαίως ὅτι δὲν πρέπει νὰ βάλλωμεν βάσιν εἰς ἀπεσταλμένους ἂν δὲν ἔχωσι συστατικὰ παρὰ τ ῶ ν γ ν ω σ τ ῶ ν μ α ς φ ί λ ω ν. Ἀλλὰ τίνες εἶναι οἱ φίλοι οὗτοι; Μετὰ τίνος ποτὲ μᾶς ἐσχετίσατε, ἢ ποίας ὁδηγίας ἐλάβομεν; Καθ' ὅσον ἀποβλέπει τὸν Κύριον Καννίνην, ἦλθεν οὗτος φέρων συστατικὸν τοῦ Κυρίου Palliciuolo, ὅστις πιστεύω εἶναι ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Κύριον Ἀ. Βερύκιον, ὅστις καὶ μοὶ τὸν παρουσίασεν.

Ὁ Κύριος Καννίνης ἀπὸ τὰς συνεντεύξεις τὰς ὁποίας ἐ-

λάβομεν μᾶς ἐφάνη ἄνθρωπος ἀξιόπιστος καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν περὶ τοῦ ἐπισήμου χαρακτῆρος τῆς ἀποστολῆς του. Δύναμαι δὲ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι ἐσκέπτετο ὡς ἀληθὴς φίλος μας. Καὶ μετὰ τοῦ Κ. Βένσα αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν μου ὡμολόγησαν ὅτι ἡ πορεία τῆς Ἰταλίας ὡς πρὸς τὰ πράγματά μας ὑπῆρξεν ἐσφαλμένη, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κ. Βένσας ὡς εἶπεν ἐνήργησε καθ' ἃς εἶχε διαταγάς. Πρᾶγμα παράδοξον ὅμως μετ' ὀλίγας ὥρας ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ὁ Κ.ος Βένσας δὲν ἐφαίνετο φρονῶν τὰ αὐτὰ τὰ ὁποῖα πρὸ μικροῦ εἶχεν ἐκφράσει ἐν τῇ οἰκίᾳ μου. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ Κύριος οὗτος τροπολογεῖ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλη στιγμὴν τὰς γνώμας του κατὰ τὰ ἄτομα μεθ' ὧν συνδιαλέγεται. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Κ. Καννίνην. Ὁ Κ. Καννίνης ἐλθὼν ἐνταῦθα καὶ ἐξετάσας τὰ πράγματα, ἰδίοις ὄμμασιν ὡς ἄνθρωπος γνωρίζων τὸν τόπον καὶ τὴν γλῶσσαν μας, ἐσχημάτισε τὴν γνώμην του καὶ ἐπρόκειτο, ν' ἀποστείλῃ ἔγγραφα εἰς Ἰταλίαν. Εἶχεν ἀνάγκην λοιπὸν ἑνὸς ἐμπίστου ἀνθρώπου ὡς ταχυδρόμου, ὃν καὶ μᾶς ἐζήτησε. Γνωρίζεις τὸν ἀκέραιον χαρακτῆρα τοῦ Μαλάκη. Τοῦτον λοιπὸν ἐσύστησα πρὸς τὸν Κ. Καννίνην ἵνα τὸν ἀποστείλῃ εἰς Ἰταλίαν. Ὁ Κ. Καννίνης δὲν εἶχε χρήματα περισσὰ διὰ νὰ τῷ πληρώσῃ ὅλον τὸ ταξείδιον· τῷ ἔδωκε λοιπὸν μόνον φράγκα 160 εἰπὼν εἰς αὐτὸν ὅτι τὰ ἔξοδα τῆς ἐπανόδου καὶ καλὴν ἀμοιβὴν θέλει λάβει εἰς Ἰταλίαν. Πόθεν θὰ τὰ ἐλάμβανεν ἀγνοῶ καὶ ἴσως ὑπῆρξε σφάλμα τοῦ Μαλάκη νὰ μὴ διασαφίσῃ τὸ πρᾶγμα καλῶς μετὰ τοῦ Κανίνη, ὅστις τὸν ἀπέστειλε. Βλέπετε λοιπόν, ὅτι ὁ Μαλάκης δὲν ἦτον ἀπεσταλμένος ἰδικός μας ἀλλὰ ἑνὸς πράκτορος Ἰταλοῦ. Εἶναι δὲ ἀστεῖον νὰ παραδέχεσθε ὅτι ἦτον ἀπεσταλμένος τοῦ Κομητάτου τῶν Ἀθηνῶν, ἐνῷ ὑμεῖς καὶ οἱ φίλοι σας ὀφείλετε καὶ ἠδύνασθε νὰ ἐξακριβώσητε πόθεν καὶ πρὸς τίνας ἐστέλλετο πρὶν τὸν ἐκλάβητε messo del Comitato di Atene. Ποίου δὲ Κομητάτου; Ἂν ὑπάρχῃ συστημένον τοιοῦτον ἐνταῦθα δὲν εἶναι γνωστὸν εἰς ἡμᾶς. Πολλὰ λέγονται. Ἴσως ὑμεῖς γνωρίζετέ τι. Διὰ νὰ τελειώσωμεν τὰ περὶ Μαλάκη σᾶς λέγω, ὅτι ἐγὼ ὠφελήθην ἁπλῶς τοῦ μέσου των διὰ ν' ἀπευθύνω τὴν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολήν μου καὶ ἑτέραν πρὸς τὸν Στρατηγόν. Μοὶ λέγετε ὅτι ἀγνοεῖτε τὸ περιεχόμενον ταύτης. Δὲν περιεῖχε μυστήρια. Ἐπειδὴ ὁ Κύριος Καννίνης μᾶς ἔλεγεν, ὅτι ἡτοιμάζετο ἀπόφασις εἰς τὴν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἤπειρον, ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐθεώρουν παράτολμον καὶ
ἐπιβλαβές, ἔγραψα ὡς ἄτομον πρὸς τὸν Στρατηγὸν καθυπο-
βάλλων ταπεινῶς τὴν γνώμην μου. Ὑμεῖς γνωρίζετε τὸν
χαρακτῆρα μου καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκεῖνον τῶν φίλων μου.
Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν ν' ἀφήσητε ἀπαρατήρητον εἰς τοὺς τοσοῦ-
τον θόρυβον ποιήσαντας Ἰταλοὺς διὰ τὴν δῆθεν ἐκ μέρους ἡ-
μῶν γενομένην εἰς βάρος των ἀποστολὴν di un messo, ὅτι
τοιοῦτόν τι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπραχθῇ ἐκ μέρους μας· διότι
ὅταν πρόκειται περὶ ἐθνικῆς φιλοτιμίας δὲν περιμένομεν μα-
θήματα ἀπὸ κανένα καὶ μάλιστα ἀπὸ ξένους. Δὲν ἐπεμβαίνω
εἰς τί δύνανται νὰ ἔπραξαν ἄτομα καταχρώμενα τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ ὀνόματος ὅπως ἐπιβαρύνωσι τοὺς φίλους μας Ἰταλούς,
ὡς δῆθεν ἀπεσταλμένοι Κομητάτων. Παρατηρῶ μόνον ὅτι τοι-
αῦτα παρατράγωδα δὲν ἤθελον συμβαίνει, ἂν κατὰ τὰ ἀπ'
ἀρχῆς ἀποφασισθέντα, ὠργανίζοντο τὰ πράγματα ὡς ἔπρεπεν,
ὥστε τὰ κομητάτα νὰ ἦναι πραγματικῶς συστημένα καὶ ἀλλη-
λένδετα καὶ ἔχοντα ἓν κέντρον κοινῆς ἐνεργείας ἀντὶ νὰ
θέλῃ τις νὰ διευθύνῃ τὰ πάντα διὰ γνώμης ἀτομικῆς ἐναντί-
ας εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ ἔθνους παρ' ἧς ὡς γνωρίζετε
ἐρκούντως ὡμιλήσαμεν. Μᾶς λέγετε Ἐ ν ε ρ γ ε ῖ τ ε, Ἐ-
ν ε ρ γ ε ῖ τ ε. Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα πρόθυμοι κατὰ τὰς δυνά-
μεις μας νὰ ἐνεργήσωμεν διότι δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν δι-
καίωμα ἑνὸς ἢ δύο νὰ σκέπτωνται καὶ φροντίζωσι περὶ τοῦ
μέλλοντος τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ τί νὰ ἐνεργήσωμεν, φίλε Κύ-
ριε Λομβάρδε ; Εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ μᾶς δώσητε τὰς
ἀπαιτουμένας ὁδηγίας. Ὁ Κύριος Λεβίδης φωνάζει εἰς τοὺς
δρόμους ὅτι μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος δὲν δυνάμεθα νὰ
κάμωμεν τίποτε καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐνεργήσῃ τὸ ἔθνος κατ'
αὐτοῦ. Μάρτυς τῶν λόγων τούτων εἶναι καὶ ὁ φίλος Κύριος
Βερύκιος. Ἡμεῖς δὲν συνωμοτοῦμεν κατὰ τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ
καθὰ συνεσκέφθημεν δὲν δυνάμεθα νὰ ἐμπιστευθῶμεν τὴν ἐνέρ-
γειάν μας εἰς αὐτόν. Γνωρίζομεν ὅτι μετὰ τοῦ Κ. Λεβίδου
εἶσθαι εἰς ἐμπιστευτικὴν ἀλληλογραφίαν. Συμφωνεῖτε ἆρά γε
καὶ εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην μετ' αὐτοῦ ; Πρέπει νὰ μᾶς ὁ-
δηγήσητε διὰ νὰ σαφηνισθῶσι τὰ πράγματα καὶ νὰ ρυθμίσωμεν
τὴν ἐνέργειάν μας. Ὥστε βλέπετε, ὅτι κατὰ πάντα τρόπον
ὀφείλετε νὰ μᾶς φωτίσητε καὶ νὰ μᾶς εἰπῆτε τέλος πάντων
τί ἐπράξατε ἐσχάτως ἐν Ἰταλίᾳ.
Ἄν, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, ἠθέλατε παραστήσει τὰ πράγματα
ὡς ἔπρεπεν ἐν Τουρίνῳ δὲν ἤθελεν ὁ Κ. Βένσας τολμήσει

νὰ γράψῃ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν προσάπτουσαν εἰς τὸ Ἔθνος μας ἄδικον μῶμον. Καὶ ἂν ὁ Κύριος οὗτος ἔχει νὰ ἀναφέρῃ Ἕλληνας ἐπωφελουμένους ἐκ τῶν ἀλληλενδέτων ἐνεργειῶν μετὰ τῆς Ἰταλίας ὅπως λάβωσι χρήματα ἐκ τοῦ βαλαντίου τῶν Ἰταλῶν, ἠδυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ μνημονεύσωμεν πολλοὺς Ἰταλοὺς οἵτινες ἀνεξαρτήτως πάσης ἐνεργείας ἐπεβάρυνον τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀτομικαὶ καταχρήσεις καὶ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς λόγοι ἐκθέτοντες τὴν ὑπόληψιν ἑνὸς Ἔθνους. Ὁ Κ. Βένσας παραπονεῖται ὅτι δὲν εἴπομεν εἰς αὐτὸν τίποτε περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Μαλάκη, καὶ ὑμεῖς τῷ δίδετε εἰς τοῦτο δίκαιον. Ἂν ὁ Μαλάκης ἐστέλλετο παρ' ἡμῶν δὲν θὰ εἶχεν ἄδικον ὁ Κύριος Βένσας νὰ παραπονῆται. Ἀλλ' ἐνῷ ἐστέλλετο ταχυδρόμος παρ' ἄλλου Ἰταλοῦ Πράκτορος καὶ ὁ Πράκτωρ οὗτος δὲν διεκοίνωσέ τι εἰς τὸν Κ. Βένσαν, δὲν ἐπετρέπετο εἰς ἡμᾶς νὰ ὁμιλήσωμεν διότι ἠθέλομεν καταχρασθῆ τῆς χορηγηθείσης ἡμῖν ἐμπιστοσύνης.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τούτων ὅλων, θέλω γράψει πρὸς τὸν Κύριον Βένσαν διὰ τὴν χρηματικὴν ταύτην ὑπόθεσιν καὶ θέλω πέμψει εἰς αὐτὸν τὰ δοθέντα εἰς τὸν Μαλάκην χρήματα διὰ νὰ τῷ ἀποδείξω, ὅτι περὶ χρημάτων δὲν κάμνομεν θόρυβον καὶ ὅτι ἠξεύρομεν νὰ θυσιάσωμεν. Ἐκεῖνο δι' ὃ δυνάμεθα νὰ κάμωμεν θόρυβον εἶναι τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος τὸ ὁποῖον εἰς οὐδεμίαν ἀτομικὴν φιλοτιμίαν, εἰς οὐδεμίαν ξένην ἀπαίτησιν πρέπει νὰ θυσιασθῇ.

Προσφέρων πρὸς ὑμᾶς τοὺς φιλικοὺς χαιρετισμοὺς τῆς οἰκογενείας μου καὶ τοῦ φίλου Βουλγάρεως, ὅστις συμμερίζεται πληρέστατα τ' ἀνωτέρω, περαίνω τὸν λόγον πρὸς ὑμᾶς ὅτι ἂν τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος ἀπαιτεῖ νὰ μένωμεν ἁπλοῖ θεαταὶ εἰς τὰ διενεργούμενα ἡμεῖς θέλομεν σᾶς ὑπακούσει. Ταῦτα καὶ σᾶς ἀσπάζομαι ἐκ καρδίας.

Ὁ φίλος Σας
Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

Generale
Appartengo anch'io alla nazione Greca, alla causa delle quale ella generosamente ha consacrato il suo pensiero e la sua opera, perlocchè tutti i Greci le devono il tributo di un eterna riconoscenzae. Nacqui in Epiro, ove

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

mio Padre cadde vittima della tirannide Ottomana, allo scoppio della rivoluzione del 1821. La luttuosa circostanza che fin dall'infanzia mi trasse lontano dal suolo natio, rende in me ancor più vivo il desiderio di veder la mia patria libera ed unita al resto della nazione. Mi trovo quindi anch'io, per quanto le mie piccole forze ne lo permettono, fra quelli che lavorano per questa santa causa. In questa qualità oso dirigere a Lei queste poche parole.

Sento, Generale, che dall'Italia preparasi uno sbarco sulla costa dell'Epiro per sollevare quei popoli. Dalle notizie poi che mi giungono dal Comitato di Giannina apprendo che anco colà siasi preparata qualche cosa ; ma si crede indispensabile ottenere dei soccorsi da qui per sostenere la lotta. Trovandosi però questo Regno Greco oppresso da un regime antinazionale, non può dare il neccessario ajuto. Mi permette dunque di farle osservare che, secondo il parere di tutti i patriotti, non giudicasi il momento opportuno alla sollevazione dell' Epiro ; mentre si richiederebbe prima di tutto sostituire qui un governo liberale e patriottico, al sistema sleale e antinazionale, che sin da trent'anni paralizza tutta l'energia di questo paese ch'è il centro riconosciuto della nazione.

Accolga, Generale, colle proteste della mia più alta stima e devozione, i sentimenti sinceri dell'eterna gratitudine di me e di tutti i miei connazionale.

Atene 25)6 Giugno 1862.

P. LAMBRO

Al Generale
il Generale Giuseppe Garibaldi (3)
etc. etc. etc.

12.

Corfù li 28 Luglio 1862.

Carissimo amico

Mi duole assai che tu abbia sofferto dalla tua salute, era ben naturale però che le Parlamentarie inquietudini

dovessero imporci questo tributo doloroso. Anch'io soffro rasegnato—ma grazie a Dio sto meglio. Ho letto con calma e con molta attenzione la tua lettera. Argomenti che vengono alla Salute e alla Libertà della nostra nazione sono sacri, per questo stando vigile onde trionfare dagli ostacoli, mi è caro ogni consiglio quando viene da animo sincero come il tuo e da ingegno felice. Tutto quello che raccomandasti tutto ho adempiuto. Accogli i ringraziamenti degli amici uniti alla ben meritata stima e considerazioni dei buoni patriotti.—Spero in Dio che le cose anderanno bene. —Eccone ferma volontà e Providenza scandagliare con calma, aver a destra la Fede e a sinistra la Difidenza, giammai non si asticiarono all'Ellenica razza tante speranze e tanti perigli. La Serbia decide perchè attraendo le forze Turchesche lascia libero il campo d'azione in caso contrario un movimento imprudente e precipitato concentrerebbe le forze di Omer Pascià il quale non vorebbe che liberarsi dalla spada Montenegrina e dall' angusciosa posizione geografica dove combatte; questo è mio avviso individuale.—Non vedo armonia di azione fra tutti gli Elementi che compongono la fratellanza in molti argomenti, non vedo che foglie è deboli frondi ma la radice e la sorgente che la vivifica mi è ignota. Vorrei che i mezzi corrispondessero alla buona volontà e che le forze che dovranno spiegarsi nell'ora della lotta fossero dettagliatamente conosciute, questa cognizione indispensabile a mè manca del tutto. Non basta il dire che la Tessaglia o l'Epiro alzerà lostendardo della Liberta ma occorre sapere quanti armati può disporre per vincere, quanti danari sono in nostro potere. Non vorrei che la Semplice Propaganda rivuluzzionaria la quale per dire il vero cattiva tranquilizzasse alcuni di troppa buona fede che essa equivale anche ai mezzi materiali. Non basta in volere ma per vincere occorre il Potere. La Turchia è una belva vicina a spirare ma nella sua ultima ora avrà convulsioni terribili ca-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

paci forse a chi non e preparato ad incutergli terrore. Fra Grecia e Turchia sarà guerra di Religione pria dei esser combattimento di P o s s a n z a o d'I n t e r e s s e. Una dolorosa esperienza mi fa vedere le cose dal lato il più nero ma ciò non toglie che io aggisca e che nell'ora decisiva offra anch'io alla g r a n d e P a t r i a i miei serviggi al Campo. Dio salvi la Grecia in questa sua Palingenesia la quale e da noi tanto amata—e la preservi dai tristi e dagli egoisti—Scrivimi che le tue lettere mi sono care.

il tuo
DIOMEDE DELVINIOTTI

Lusi mi dice che non sa spiegare il tuo silenzio per questo non ti scrive.

13.

Ἀξιότιμε φίλε

Ἐλυπήθην μεγάλως διὰ τὴν τόσον ἀποτόμως διακοπεῖσαν ἀλληλογραφίαν ἡμῶν προελθοῦσαν δυστυχῶς ἐκ κακῶν παρ' ὑμῶν εἰσηγήσεων περὶ τῶν διαθέσεών μου. Ἐπανελθὼν ἐκ Σμύρνης ἐπανέλαβον μετ' ἄλλων σπουδαίων φίλων τὸ δημοσιογραφικὸν ἔργον διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Μέλλοντος τῆς Ἀνατολῆς» ἐφημερίδος ἐμπνεομένης ἀπὸ τῶν πατριωτικωτέρων καὶ ἐθνικωτέρων ἀρχῶν. Ἡ διεύθυνσις γνωρίζουσα τὰς ἐθνικὰς διαθέσεις σας λαμβάνει τὴν τόλμην νὰ σᾶς πέμψῃ 15 φύλλα παρακαλοῦσα ὑμᾶς δι' ἐμοῦ, ὅπως ἐνεργήσητε ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς ἐφημερίδος. Πρὸς τούτοις δὲ σᾶς ὠνόμασε καὶ ἐπίτιμον τῆς ἐφημερίδος μέλος, τίτλος τοῦ ὁποίου τὴν σημασίαν καὶ τὸν σκοπὸν βλέπετε ἐκ τοῦ ἐσωκλείστου ἐντύπου.

Ὅλως ὑμέτερος
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΙΑΛΕΜΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἰουλίου 1862.

14.

Ἀγαπητὲ φίλε

Σὲ εὔχομαι εὐτυχῶς τὰς ἑορτάς, καὶ συγχαίρω μετὰ τῶν πάντοτε διακρινομένων Ζακυνθίων ὑπὲρ τοῦ ἐθνισμοῦ. Σὲ παρακαλῶ ὅμως κάθε τι τὸ ὁποῖον γίνεται ἀμέσως διὰ τοῦ τύπου νὰ δημοσιεύηται, διότι σήμερον εἰς τὴν παραμονὴν εὑρισκόμενοι τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως εὑρίσκονται καὶ οἱ ἀντίπαλοι μεταξὺ ἡμῶν. Διεδόθη ἐδῶ ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπίδειξιν εἶναι σχίσμα—ὅτι εἷς Βουλευτὴς ἀπέδωσε τὰ πάντα εἰς τὴν Ρωσσίαν ὅτι ἐσχίσατε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀλφρέδου. Ἐπειδὴ κακὴ ἡ εἴδησις ἐν ἀκαρεῖ διεδόθη ἀπὸ τὰ χαιρέκακα στόματα τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ ἀντεθνικῶν ἕνεκα συμφερόντων, ἡ δημοσίευσις τῆς Ἐθνεγέρσεως διεσκέδασε τὰς κακοβούλους φήμας.

Ἡ σιωπὴ τῆς Κεφαλληνίας εἶναι λυπηρὰ καὶ ἀνεξήγητος, ἀλλά, ὡς φαίνεται οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ λαοῦ οἱ Ἀρχηγοὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῶν φόβων τῆς πανουργίας τῆς Ἀγγλία κωφεύουν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἐθνισμοῦ.

Ἀπὸ πολὺν καιρὸν δὲν ἔλειψα νὰ ὁμιλήσω καὶ συμβουλεύσω τὰς ἐθνικὰς ἐπιδείξεις.—Ἤμην βέβαιος ὅτι ἔπρεπε διὰ μιᾶς νὰ γίνωσιν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑπτανήσου. — Ἔκαμα κάθε προσπάθειαν διὰ νὰ ἀρχίσωσιν ἀπὸ ἐδῶ— Ἔγινον ἐδῶ, ἔγινον παντοῦ—ἐξαιρέσει τῆς Κεφαλληνίας. Ὡς φαίνεται ὁ ἀτυχὴς λαὸς τῆς νήσου ἔγινε θῦμα ὡς καὶ ἄλλοτε τῆς κακοδοξίας καὶ τῆς ἐξαιρετικότητος τινῶν χαιρόντων εἰσέτι τὰ πιστά. Πάλιν σήμερον γράφω καὶ ἐπιμένω νὰ γίνωσιν ἐπιδείξεις ἐθνικαὶ καὶ ἂν τὰς τρομάζῃ ἡ Ἀγγλία—ἡ πανουργία ὁ Ἀλφρέδος. Ἂς κάμουν ἐπιδείξεις ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως. Ἂς κάμουν τὰς ἰδίας, τώρα ὁποῦ εἶναι πλησίον ἡ ὥρα, ὅσας ἔκαμον ἐπὶ Γλάδστωνος ὅταν ἦτον ἀπίθανος ἡ ἐπιτυχία.

Γράψετε καὶ σεῖς οἱ Ζακύνθιοι διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁμόνοια· ἀλλὰ δυστυχῶς προβλέπω ὅτι ἡ καινοδοξία καὶ ἡ τῶν συμφερόντων μέριμνα δὲν φέρωσι πάντοτε τὴν διχόνοιαν.

Εἴθε φίλε νὰ χαρῶμεν τὴν λαμπράν μας ἀποκατάστασιν τοῦ ἐθνισμοῦ μας!

Ὁ φίλος
Χ. ΠΡ. ΤΥΠΑΛΔΟΣ

[illegible]

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

15.

Φίλτατε φίλε,

Αἱ εὐχάριστοι εἰδήσεις τὰς ὁποίας διὰ τοῦ ἐκ Κωνσταν-
τινουπόλεως ἔλαβεν ὁ φίλος Ζαμπέλης καὶ ἐγὼ ἐξ Ἀ-
θηνῶν, ἐνέπνευσαν μεγίστην χαρὰν γενικήν.—Πλὴν ἐν πλή-
ρει ἀδελφικῇ ἐμπιστοσύνει σὲ λέγω ὅτι καὶ πολλοὶ ἐδείκνυον
τὴν δυσαρέσκειάν των, βλέποντες πλησιάσασαν τὴν ὥραν τῆς
ἑνώσεως, μεταξὺ δὲ τούτων τινὲς τῶν σφόδρα λεγομένων
ῥιζοσπαστῶν. Βλέπω τὴν ἀνάγκην νὰ σχηματισθῶσι Clubs
εἰς ἃ νὰ μεθέξῃ κυρίως ὁ λαός, διότι ἐδῶ εἶναι ἐκεῖνος ὅστις
ἀγάλλει περισσότερον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς προσεχοῦς ἑνώσεως.

Λέγεται ὅτι συνεδρίασαν οἱ Βουλευταὶ καὶ ὅτι ἀπεφάσισαν
νὰ μὴ γίνωσιν ἐπιδείξεις ἐὰν ἔλθῃ ὁ Ἀλφρέδος καὶ μόνον νὰ
τὸν ἐπισκεφθῶσι.

Νομίζω καλὸν νὰ ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἡγεμόνος ἐν
Ἑλλάδι διὰ καθολικῆς ψήφου. Εἰς τὸν λαὸν δὲν φοβοῦμαι
ῥαδιουργίαν ἐνῷ εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν κάτι τι δύναται νὰ
γίνῃ.

Τοῦτο δὲ τῆς ἐκλογῆς διὰ καθολικῆς ψήφου θέλει ὠφε-
λήσει καὶ ἡμᾶς διότι διὰ τοῦ ἰδίου μέσου θέλει ψηφίσωμεν
καὶ ἡμεῖς τὴν ἕνωσιν.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὁποῦ ἔστειλα τοῦ Στραβοπόδη ἀν-
τέγραψα τὰς ὁποίας ἔχομεν εἰδήσεις. Ἀσπάζομαι τοὺς φίλους.

Ὑγίαινε

Ὁ φίλος σου

Χ. Π. ΤΥΠΑΛΔΟΣ

16.

Ἀγαπητὲ φίλε

Ἡ ἡμέρα τῆς ἐθνικῆς μας ἀποκαταστάσεως ἔφθασεν Ἂς
δοξάσωμεν ἀπὸ ὅλης καρδίας τὸν Θεὸν καὶ ἂς χαρῶμεν μὲ
τὸ Χριστὸς ἀνέστη, διότι καὶ ἡμεῖς ἀποθαμένοι καὶ κολα-
σμένοι ἀνέστημεν. Ἐδῶ ἐμάθομεν ἀπὸ ἀγγλικῆς τινὸς
φρεγάτας ἐρχομένης ἀπὸ Πατρῶν ὅτι ἤδη τὴν ἀπερα-
σμένην δευτέραν ὁ Βασιλεύς μας ἐψηφίσθη παρὰ τῆς ἐ-
θνοσυνελεύσεως ὑποστηριζομένης παρὰ τῶν τριῶν δυνάμεων.
Μετὰ ἀνυπομονῆς περιμένομεν σήμερον τὸ Ἑλληνικὸν

διὰ νὰ μᾶς φέρῃ τὰ καθέκαστα. Ἐδῶ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὠ-
νόμαζον μάντας κακῶν, διότι πάντοτε τὰς κακὰς εἰδήσεις
διέδιδον, ἤδη μένουσι βωβοὶ καὶ χαμένοι διότι βλέπουσι πε-
ρασμένην τὴν Βασιλείαν των, καὶ καθαρισμένον τὸν λάκκον
τοῦ βορβορώδους εἰς τὸν ὁποῖον ἐντρυφῶντο.

Δὲν ἀμέλησα διὰ νὰ ἐνδιαφερθῶ διὰ τὴν ἐφημερίδα, ἀλ-
λὰ φίλε μου, τί νὰ σὲ εἴπω ; δὲν ἠδυνήθην νὰ κάμω παρὰ πολ-
λὰ ὀλίγους συνδρομητάς· οἱ τοιοῦτοι εἴμεθα

Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης
Χ. Πρετεντέρης Τυπάλδος
Σπυρίδων Ρώμας
Νικόλαος Πανδῆς
Ἀναστάσιος Λαζαράτος Καθηγητὴς
Δημήτριος Κουρκουμέλης ἔπαρχος

Πιστεύω ὅτι ὁ κύριος Παδοβᾶς θέλει φροντίσει. Ὑγίαινε·—
ἄσπασον ἐκ μέρους μου ὅλους τοὺς φίλους, καὶ παρακαλῶ πρό-
σφερε τὰ σεβάσματά μου πρὸς τὴν Κυρίαν Βερυκίου.

Ὁ φίλος σου

Χ. ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ

Παρασκευὴ ἑσπέρας

17

Κύριε Βερύκιε

Ἐν Ἀθήναις τὴν 21 Μαΐου 1863.

Αἱ πολιτικαὶ περιστάσεις, εἰς ἃς εὑρέθην, καὶ ἔτι μᾶλλον
τὸ πικρότατον δι' ὑμᾶς συμβάν, μ' ἔκαμαν νὰ βραδύνω
εἰς τὴν παροῦσαν ἀπάντησίν μου.

Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς φιλικὰς περὶ ἐμοῦ ἐκφράσεις σας.
Αἱ περιστάσεις μας ἐνταῦθα εἶναι τοιαῦται, ὥστε καὶ
τὴν δέουσαν ἱκανότητα ἂν εἶχα, δὲν ἠδυνάμην νὰ διαμείνω
ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν προεδρείαν τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ ἀνώμα-
λοι καιροὶ ἀπαιτοῦν καὶ τολμηροτέρους παρ' ἐμὲ ἄνδρας.

Ἐν τούτοις τί γίνεσθε οἱ Ἑπτανήσιοι ; Ἀληθεύει ὅτι
ἤρχισαν θρασύτεραι ἀναφαινόμεναι αἱ κατὰ τῆς ἑνώσεως ἀν-
τενέργειαι ; Πρὸς Θεοῦ, ἤδη, ὅτε ἐπέστη χρόνος τῆς πραγματο-
ποιήσεως τοῦ παρὰ πολλῶν κληθέντος ἁπλοῦ ὀνείρου, μὴ
ἀνεχθῆτε πλέον ῥαδιουργίαν καὶ διαίρεσιν. Συνασπισθῆτε πάντες

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

οἱ ἀληθῶς ἐλληνίζοντες, καὶ συνδαυλίσατε, ἐν ἀνάγκῃ, τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα, ἵνα μὴ γίνωμεν ὁ περίγελως τῶν μισελλήνων.

Σᾶς ἀσπάζομαι μετὰ ἐξιδιασμένης ὑπολήψεως καὶ εἰμὶ

προθυμότατος φίλος σας

ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ (4)

18

Κερκύρᾳ τῇ 1 Ἰουλίου 64 ε. ν.

Ἀξιότιμε φίλε,

Μὲ ἀνέκφραστον εὐχαρίστησιν ἀνέγνωσα τὴν προσφιλῆ μοι ἐπιστολήν σας, καὶ δύναμαι νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι οὐδόλως ἐλησμόνησα τὸ στοίχημα ὡς εἶπον καὶ εἰς τὸν κοινὸν φίλον Δ. Βολτέρραν. Καὶ ἐπειδὴ τώρα τὰ γ ά λ λ ι κ α εἶναι πολὺ πτωχά, δὲν ἐπεθύμουν τὸ πρῶτον προϊὸν τῆς ἑνώσεως, ἣν ἄλλως ἠσπάνθην μετὰ ζωηρᾶς συγκινήσεως, νὰ ἦναι ἰσχνὸν καὶ κακοροίζικον. Ἔτι πτωχότερον μοὶ ζητεῖτε ἀντ' αὐτῶν, τὸ βιβλίον ὅπερ ἐσχάτως ἐξέδωκα, ἀλλ' ἐπειδὴ θεωρῶ ὡς τιμὴν τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἰδοὺ λαμβάνετε ἤδη αὐτὸ διὰ τοῦ παρόντος ἀτμοπλοίου, μετὰ πάσης ἐπιφυλάξεως διὰ τὰ ἄλλα.

Δέχθητε ἐν τούτοις τοὺς ἀδελφικοὺς ἀσπασμούς μου καὶ θεωρεῖτε με ἀείποτε, εἰλικρινῆ φίλον

Π. ΒΡΑΪΛΑΣ (5)

19

Ἐν Λευκάδι τῇ 26 Ὀκτωβρίου 1863 ε. ε.

Φίλτατέ μοι Γεώργιε

Ἐκ τῶν δύο ἐπιστολῶν ἃς μοὶ ἀπηύθυνες, μόνον τὴν ὑπὸ χρονίαν 14 Ὀκτωβρίου ἔλαβον ἐνταῦθα καὶ φοβοῦμαι μήπως ἡ ἄλλη ἀπεπλανήθη. Οἱ λόγοι σου συνετάραξαν μέχρι δακρύων. Μεῖνε βέβαιος, ἀδελφέ, ὅτι ποιήσας μνείαν τοῦ ὀνόματός σου, οὐδόλως ἀπέβλεψα εἰς χαμερπῆ κολακείαν. Ἐξεπλήρωσα καθῆκον ἱερόν, ἡ παράληψις τοῦ ὁποίου ἤθελε μοὶ

ἐπιφέρει αἰωνίαν τύψιν συνειδότος. Μὴ εὐγνωμονῇς λοιπὸν πρὸς ἐμὲ, ἄφες νὰ εὐγνωμονῶ ἐγὼ πρὸς σὲ ὅστις μοὶ παρέσχες εὔλογον εὐκαιρίαν νὰ δείξω εἰς τὸ ἔθνος μας καὶ εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις θέλει ἰσχύσει ποτὲ νὰ μὲ ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ.

Τὰ ἐν Ζακύνθῳ διατρέξαντα οὐδόλως μὲ ἐτάραξαν. Ἐδυνάμην νὰ πράξω κ' ἐγὼ διὰ τῶν φίλων μου τὰ αὐτὰ εἰς Λευκάδα· ἀλλὰ εὗρον ἐντιμότερον ν' ἀντιτάξω τὴν ψυχρὰν περιφρόνησιν, καὶ νὰ ἀποδείξω ὅτι ἄλλως πρέπει νὰ ἐκπαιδεύηται ὁ λαὸς εἰς τὰς παρούσας ἀκροσφαλεῖς περιστάσεις.

Ἐν Ἀθήναις ἡ ἀγόρευσίς μου ἐνεποίησεν ἀρίστην ἐντύπωσιν. Πλεῖστοι, καίτοι ἄγνωστοι πρὸς ἐμὲ, μοὶ ἔγραψαν τὰ συγχαρητήριά των καὶ μοὶ ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὸ μέρος ὅπερ ἔλαβον ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως. Ἂν ποτε εὐτυχήσω νὰ σὲ ἀσπασθῶ ἐκ τοῦ πλησίον θέλω σοὶ εἴπει πράγματα ἀπαίσια, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ τὰ ὁποῖα ἴσχυσαν νὰ παρασύρουν τοὺς μωροὺς καὶ τοὺς σκιοφόβους. .....(6)..... στιγμῆς καθ' ἣν ἔλαβε χώραν ἡ πλειονότης ἦτο .....(6)..... Τα αἴτια τῆς λειποταξίας θέλω σοὶ τὰ κοινοποιήσει ἐκ στόματος. Διὰ τοῦ τελευταίου ἀτμοκινήτου ἐμάθομεν ἐνταῦθα ὅτι ψυχρὰ ὑπῆρξεν ἡ ὑποδοχὴ ἣν ἔλαβεν ὁ Λομβάρδος φθάσας εἰς Ζάκυνθον. Σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ γράψῃς περὶ τούτου διότι νομίζω ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπέλθῃ ταχέως ἡ ὥρα τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἀ ταποδόσεως.

Πρόσφερε τὰ σεβάσματά μου πρὸς τὸν φίλτατον Γεώργιον Στέφανον. Ἀγάπα με ὡς σὲ ἀγαπῶ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

20

Σεβαστέ μοι καὶ ἀξιόλογε φίλε

Λαμβάνω ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν εὑρίσκομαι ἀνάγκην ν' ἀποτανθῶ εἰς τὸν ἀξιόλογον φίλον μου, τὸν νέον Κ. Καρβελλᾶν διὰ μίαν ἐνόχλησιν, ἣν ὀφείλω νὰ τὸν δώσω, νὰ Σᾶς γράψω δύο λέξεις διὰ νὰ ἀναμνήσω ἐμαυτὸν εἰς τὴν φιλίαν Σας καὶ εἰς τὴν ἀγάπην σας, συγχρόνως δὲ νὰ Σᾶς παρακαλέσω ὅπως ὁμιλήσητε εἰς τὸν εἰρημένον Κ. Καρβελλᾶν νὰ φανῇ εὐδιάθετος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν φιλικὴν παρα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

γελίαν μου. Βέβαιος ὅτι θέλεις μὲ καθυποχρεώσῃς. Πρόκειται νὰ παραγγείλῃ ἀντίγραφα μιᾶς ποινικῆς διαδικασίας, λαβούσης χώραν κατὰ τὸ 1863 καὶ τῆς ἐπ' αὐτῆς ἀποφάσεως, νὰ τὰ ἐπικυρώσῃ καὶ νὰ μοὶ τὰ ἀπευθύνῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὅπου τὰ ἀπαιτεῖ εἷς ξένος φίλος μου ἀποτανθεὶς εἰς ἐμὲ ὡς Ἑπτανήσιον φίλον του καὶ δικαστικοί. Τοῦ γράφω ὅ,τι ἐξοδεύσῃ εἶμαι ἕτοιμος νὰ τοῦ τὰ ἐμβάσω ἅμα μὲ σημειώσῃς καὶ νὰ μὴ λυπηθῇ νὰ πληρώσῃ εἰς ἀντιγραφικὰ κτλ. διότι ὁ φίλος δὲν φείδεται ἐξόδων. Παρακαλῶ ὅθεν νὰ τὸν ὁμιλήσητε καὶ νὰ τὸν πείσητε νὰ ἀναδεχθῇ αὐτὸ τὸ βάρος πρὸς χάριν μου καὶ πρὸς χάριν σας.

Ἐν τούτοις, φίλε μου, τὰ ἐκλογικά σας ἀπέβησαν ἄθλια. Τί δυστυχία αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὃν πᾶς τίμιος πατριώτης ἀπεχθάνεται, νὰ χαίρηται τόσην ἐπιρροὴν εἰς τὸν λαόν Σας, καὶ οὗτος νὰ ἦναι τόσον τετυφλωμένος, νὰ θεωρῇ ὡς εἴδωλόν του ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ἡ διαγωγὴ περὶ τὰ δημόσια ὑπῆρξεν τόσον ἐπιλήψιμος, φατριαστικὴ καὶ καταχρηστική· Τὸ κατ' ἐμὲ χάνω τὸν νοῦν μου καὶ λυποῦμαι μόνον πῶς δὲν ἔχετε τὸ θάρρος τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς ἐνεργείας νὰ ῥίψητε τὸ προσωπεῖον τοῦ ἀγύρτου. Ἄς ἦναι. Δυστυχῶς οἱ ἀμαθεῖς καὶ φανατικοὶ λαοὶ οὕτως εἶναι πάντοτε καὶ ἀπατῶνται καὶ θέλουν νὰ ἀπατῶνται. Ἄς ἐναμβρύεται ὁ γίγας εἰς τὰ κατορθώματά του ταῦτα.

Ἐν τούτοις, φίλε μου, δὲν ἠξεύρω ἂν ἐτυπώθησαν ἀκόμη τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ριζοσπαστισμοῦ τῆς Ἑπτανήσου ἃ ἀνήγγειλας εἰς τὸ κοινόν. Ὅταν εἴδωσι τὸ φῶς στείλετέ μου ἕως 100 σώματα νὰ σᾶς ἐξοδεύσω εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ἅπαντας τοὺς ἀγαθοὺς πατριώτας καὶ φίλους τῆς Ζακύνθου, ὡς τὸν Δεσύλλαν, Καλλίνικον, Γιαννόπουλον, Φραγγίσκον καὶ λοιποὺς συναγωνιστάς μας ἀσπάζομαι. Δεχθῆτε τοὺς ἐγκαρδίους ἀσπασμούς μου καὶ τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς Σὲ φιλίας μου καὶ συζύγου μου, μεθ' ἧς διατελῶ

Ὁ φίλος Σας

ΙΩ. ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΚΑΠΕΛΕΤΟΣ

Ἀλεξάνδρεια τὴν 23 Ἀπριλίου 1866.

2

Κεφαλληνία 1 Ἰανουαρίου 1871

Φίλτατε Κ. Βερύκιε,

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας δυσ[illegible]θεὶς πρότερον, καὶ ἐκ κα-

κοκαιρίας, καὶ ἐκ κακοδιαθεσίας προσέτι, ἤμην κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα ἕτοιμος νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Ἀργοστόλιον, ὅπου ἤλπιζα καὶ πολὺ ἐπόθουν νὰ σὲ ἀνταμώσω καὶ νὰ συνεντευχθῶμεν ἐν ἐκτάσει, ὅτε παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέου ἐπληροφορήθην περὶ τῆς αἰφνιδίας ἀναχωρήσεώς σου· αἰφνιδίας λέγω, διότι ναὶ μὲν ἤξευρα ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν λαβοῦσαν χώραν ὑπουργικὴν μεταβολὴν εἶχες δώσει τὴν παραίτησίν σου, —τὸ ὁποῖον ἄλλως καὶ ὑπέθετον ὡς ἐκ τοῦ ἐγνωσμένου χαρακτῆρός σου,—ἀλλὰ δὲν ἐνόμιζα ὅτι καὶ τόσον ἐσπευσμένως ἤθελες ἀπέλθει, καθ' ὅσον μάλιστα ἐπληροφορήθην ὅτι καὶ ἡ παραίτησίς σου δὲν εἶχε γείνει ἀμέσως δεκτή.

Λυποῦμαι πολὺ ὅτι ἡ Κεφαλληνία ἐστερήθη τῆς ἀξιολόγου νομαρχιακῆς διοικήσεώς σου, ἥτις, ἀποχρώντως τὴν κοινὴν γνώμην ἱκανοποιήσασα, ἐφείλκυσε τὸν γενικὸν ἔπαινον καὶ σεβασμὸν, καὶ ἀφῆκε κατὰ πολλὰ εὐχαρίστους εἰς τὸν τόπον ἐντυπώσεις. Προσέτι δὲ, λυποῦμαι ἰδίως διότι, ὡς ἐκ τοῦ βραχυτάτου διαστήματος τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς σου, δὲν ἐφθάσαμεν νὰ συνεντευχθῶμεν ἀρκετὰ ἐκτενῶς, καὶ ἐπὶ πολλῶν ἀντικειμένων νὰ ἐξηγηθῶμεν ἀρκούντως, ὡς ἦτο ἡ ἐπιθυμία μου, καὶ ἡ ἰδική σου πιστεύω ἐπίσης· ἔτι δὲ καὶ διότι ἡ ἀπομόνωσίς μου ἐν τῇ ἐξοχικῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαμονῇ, δὲν μὲ ἐπέτρεψε νὰ προσενεχθῶ ἀναλόγως τοῦ ἐνθέρμου φιλικοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ἐγκαρδίου μου διαθέσεως, ἂν καὶ κατὰ τοῦτο ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀγαθή σου προαίρεσις μὲ ἀπαλλάττει πάσης δικαιολογήσεως.

Ἐὰν ἐν ἐκτάσει ἠθέλαμεν λάβει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσωμεν, ἤθελα, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ ὡς πρὸς τὴν φιλικὴν παρατήρησίν σου περὶ ἀπραξίας μου, ἐκτενῶς σοὶ ἐκφράσει τοὺς λόγους, ἐξ ὧν πληρέστατα ἤθελες πεισθῇ, ὅτι οὐδεμία ἔλλειψις διαθέσεως, ἀλλὰ μόνον ἔλλειψις μέσων καὶ ἀναλόγου ὑποστηρίξεως ἐπέφερεν αὐτήν· διότι, ὡς ἐκ τῶν λαβουσῶν χώραν καὶ ἐνταῦθα ἀνωμαλιῶν, διαφερουσῶν βεβαίως τῶν ἐν Ζακύνθῳ, ἀλλ' ὄχι καὶ πάντῃ ἀνομοίων, ἡ δημοτικὴ καὶ προοδευτικὴ ἐνταῦθα μερὶς ἔπαθεν ἐξασθένησιν ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας, ὅθεν προέκυψε καὶ ἡ φαινομένη ἀπραξία αὐτῆς, καὶ ἡ ἰδική μου ἐν αὐτῷ. Ἄλλως δὲ, οὔτε ἐγὼ οὔτε οἱ ὁμοφρονοῦντες φίλοι ἐπαύσαμεν ποσῶς τοῦ νὰ σκεπτώμεθα καὶ προσπαθῶμεν ὅπως ἐπαναφέρωμεν τὴν ἀρχικὴν ἐνέργειαν, καὶ ταύτην καθ' ὅλου; ἐπὶ μᾶλλον καὶ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

μᾶλλον προοδευτικούς.

Πολὺ ἀπευκταία διὰ τὸ ἔθνος ἦτο, βεβαίως, ἡ ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν πραγμάτων ἀποχώρησις τοῦ ὑπουργείου Δεληγεώργη, ἐξ οὗ τοσαῦτα, ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι, προέκυψαν δείγματα ἀγαθῆς καὶ ἀνεπιλήπτου διοικήσεως. Εἶναι ἐθνικὸν ἀτύχημα ὅτι, ἐν μέσῳ τῆς ἀγαθοποιοῦ ἐνεργείας του, ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ, πρὶν φθάσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας ὅ,τι πρὸς βελτίωσιν τῆς ὑφισταμένης δεινῆς καταστάσεως καὶ πρὸς διευθέτησιν τῶν πραγμάτων διενοεῖτο. Ὁπωσδήποτε ὅμως, τὸ ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξεν, ὅσον ἐκ τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων καὶ ἐκ τῆς βραχείας διαρκείας του ἐπετρέπετο, ἐθνωφελές, καὶ ἡ πορεία του ἀληθῶς πατριωτικὴ καὶ κατὰ πάντα ἔντιμος, κατὰ τὴν κοινὴν προσδοκίαν.—Ἂς ἴδωμεν τὰ περαιτέρω.

Μένω εἰς ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος· ἐλπίζων δὲ καὶ ποθῶν τὴν εἰς μᾶλλον εὐκταίας περιστάσεις ἀντάμωσίν μας, σὲ ἀπευθύνω ἐν τοσούτῳ τοὺς ἐκ καρδίας ἀσπασμούς μου, ὡς καὶ τοὺς ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέου καὶ τοῦ φίλου Δαυῒ, ἐπευχόμενος ἐνταυτῷ τὸ κατὰ πάντα αἴσιον καὶ εὐχάριστον τοῦ νέου ἔτους.

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος
ΙΩΣΗΦ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ.

22

Ἐν Ἀθήναις τὴν 8 Ἰουλίου 1864

Ἀξιότιμε φίλε

Μετ' εὐχαριστήσεως ἀνέγνων τὴν ἀπὸ 19 α. μ. περιεσκεμμένην ἐπιστολήν σας. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἑνώσεως τῶν νήσων μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, ἔχει ἀληθῶς τὰς δυσκολιας της· ἀλλ' ὁ χρόνος αἴρει τὰς δυσκολίας ταύτας καὶ διασαφίζει τὸ κοινὸν πνεῦμα πρὸς τὸ συμφέρον του. Ἐγκαρτερῆτε λοιπὸν καὶ προσδοκᾶτε τὰς ἐνεργείας τοῦ χρόνου, αἵτινες καὶ σύντομοι ἔσονται καὶ κοινωφελεῖς βεβαίως, διότι καιρὸς δὲν θέλει παραγνωρίσει μέχρι τέλους τὸ κοινὸν συμφέρον.

Σᾶς ἀσπάζομαι καὶ διατελῶ φίλος σας
Δ. Γ. ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

23

Λευκάδι τῇ 12 Ἰουνίου 1883

Σεβαστὲ καὶ πολύτιμε φίλε,

Μετὰ συγκινήσεως ἀνέγνων τὴν φιλικήν σου καὶ ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων ὅτε ἀγωνιζόμεθα τὸν καλὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν εἶχες θέσιν μ ε τ α ξ ὺ τ ῶ ν π ρ ώ τ ω ν. Τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας σου ἀναπολῶ πολλάκις, καθὼς καὶ τὴν βαρύτιμον ἐνέργειάν σου, ἣν ἐξετίμησα πάντοτε καὶ ἐκτιμῶ ἀκόμη καὶ τώρα. Αἱ ὑπηρεσίαι σου ἀ κ ό μ η δὲν ἐξετιμήθησαν, σὺ ὅμως ἔχεις ἥσυχον τὴν συνείδησιν ὅτι ἔπραξας ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ πᾶν ὅ,τι ὀλίγιστοι ἔπραξαν.

Τὸν συγγενῆ σου, ἀπηνῶς καταδιωκόμενον, ὑπερησπίσθην, καὶ εὐτυχῶς ἠθωώθη μετ' ἄλλων τεσσάρων συγκατηγορουμένων. Ἠναγκάσθην νὰ λάβω καὶ ἐγὼ μέρος, καίτοι πρὸ ἓξ ἐτῶν τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις συσταίνω εἰς ἄλλους, διότι καλῶς ἐννοεῖς ὅτι ἐγηράσαμεν.

Σοὶ εὔχομαι ἀπὸ καρδίας πᾶν ἀγαθόν.

Ὁ παλαιὸς φίλος
Γ. ΣΕΡΒΟΣ

24

Ἀθῆναι 22 Μαρτίου 1872

Ἀξιότιμε φίλε

Ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σου καὶ εἶδον τὸν υἱόν σου ὅστις ἔχει κάλλιστα. Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὰ συγχαρητήρια. Ἀλλ' ἐγὼ θλίβομαι δι' ὑμᾶς, ἐνῷ σεῖς χαίρεσθε δι' ἐμέ. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἀπεικονίζει τὴν ἀδυναμίαν μας· διότι οἱ ὀλίγον νικῶσι μόνον ἠθικῶς, ἐνῷ οἱ πολλοὶ καὶ τὴν ἠθικὴν νίκην πληρεστέραν καθιστῶσι καὶ τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος διασώζουσι πράγματι νικῶντες. Ἕως πότε λοιπὸν θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἐλεεινὴ κατάστασις τῆς Ζακύνθου. Ἕως πότε ἡ νῆσός σας θὰ ἦνε βορὰ τῶν Σαλτιμπάγκων; καὶ ἕως πότε οἱ ἀνδρεῖοι στρατιῶται τῆς ἑνώσεως θὰ μείνωσι ξένοι τοῦ ἀγῶνος ὃν ὑφιστάμεθα καὶ ἐπαλήθευσιν αὐτῆς καὶ κραταίωσιν; Δύνασαι βεβαίως καὶ σὺ τὰ αὐτὰ νὰ μ' ἐρωτήσῃς περὶ τῶν ἀρχαίων Ἐπαρχιῶν. Αἱ ἀτυχίαι εἶνε ὁμολογουμέ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

νως κοιναὶ καθὼς εἶνε δυστυχῶς καὶ τὰ αἴτια ἐν τῇ
γενικότητί των. Τοῦτο εἶνε ἐν τῇ κοινῇ θλίψει παρήγορον.
Θὰ ἦτον ἀπελπιστικὸν ἂν οἱ μὲν εὐτυχοῦμεν τῶν ἄλλων πα-
σχόντων. Οὕτω θὰ ὑπάρξῃ τοὐλάχιστον κοινὴ σύμπραξις εἰς
τὴν ἐπανόρθωσιν, ἐάν, ὡς προβλέπω, ἡ κοινὴ ἀτυχία ἐξα-
κολουθήσῃ.

Σὲ ἀσπάζομαι, καθὼς ἐπίσης ἀσπάζομαι τὸν πολύτι-
μον φίλον καὶ ἀδελφὸν Κ. Καλλίνικον.

Ὁ σὸς
Ε. ΔΕΛΗΓΙΩΡΓΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Εἶχον μεταβῆ εἰς Ἀθήνας ὅπως ἐκδώσω, μετὰ τοῦ
ἀοιδίμου Χαντζερῆ, ριζοσπαστικὴν ἐφημερίδα, ἀλλὰ κατ'
Αὔγουστον μῆνα ἐπέστρεψα εἰς Ζάκυνθον, ἵνα μείνω ἐπ' ὀ-
λίγας ἡμέρας, καὶ οἱ φίλοι ἐπεθύμουν ἐκθύμως νὰ συναγωνι-
σθῶ ἐκ νέου διὰ τὸ κενὸν τοῦ Μεσσαλᾶ. Ἐγὼ δ' ἐξέφρασα
τὴν ἐπιθυμίαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῇ βουλευτὴς ὁ Φραγ-
κῖσκος Δομενεγίνης. Ἐπιμενόντων τῶν φίλων καὶ αὐτοῦ
τοῦ Δομενεγίνη, ἐξῆλθον εἰς τὸν βουλευτικὸν ἀγῶνα· βου-
λευτὴς δ' ἀφοῦ ἐξελέχθην δὲν ἠδυνήθην νὰ μεταβῶ εἰς Ἀ-
θήνας πρὸς ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος.

(2) Ὁ Σασέλλας, ἐν ὀνόματι τῶν Ἰταλῶν, μοὶ εἶπεν
ὅτι ἔπρεπε νὰ ἱδρύωνται καὶ ἐνταῦθα κομιτάτα. Σκε-
φθεὶς ἐξέφρασα τὴν γνώμην ὅτι ἦτο ἀδύνατον ἕνεκα τῆς
Ἀγγλικῆς Προστασίας ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἐνόμιζον
πρέπον νὰ ἀναμιχθῇ ὁ ριζοσπαστισμός, φοβούμενος μήπως
ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇ ὑποστῇ ζημίας. Τούτου ἕνεκα ἀπέστειλα
τὸν Σασέλλαν πρὸς τὸν Ρηγόπουλον μετὰ ἐπιστολῆς.
Ἀλλὰ καὶ ὁ Ρηγόπουλος, ἕνεκα τῶν περιστάσεων εἰς ἃς
εὑρίσκετο τότε ἡ Ἑλλάς, ἀπεποιήθη. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐπε-
θύμουν ἵνα γίνῃ σύμπραξις Ἑλλήνων καὶ Ἰταλῶν, ὁ Σα-
σέλλας ἐκ νέου μὲ παρώτρυνε καὶ ἐπέμενε διὰ τὰ κο-
μιτάτα. Ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ τέλος ἐπραγματοποιήθη.
Περὶ τῆς εἰς Ἰταλίαν ἀποστολῆς ἐκ μέρους ἡμῶν οὐδέπο-
τε συνεφώνησα, ἀλλὰ μάλιστα ἐνόμιζον αὐτὴν ἐπιβλαβῆ.
Γενομένης τῆς ἀποστολῆς τὰ πράγματα περιεπλέχθησαν·
ἐσκέφθην δὲ ἵνα μεταβῶ καὶ ἀντιληφθῶ ἐκ τοῦ πλησίον
ἀλλ' ἐπελθόντος τοῦ σάλος, ἐματαιώθη τὸ ταξείδιόν μου.

Δὲν δημοσιεύω ἐκτενῆ ἐπιστολὴν τοῦ Σασέλλα πρὸς ἐμὲ ὑ-
πὸ ἡμερομηνίαν 29 Ὀκτωβρίου 1861 καθότι αὕτη ἐδημο-
σιεύθη ὑπὸ τοῦ φίλου Π. Χιώτου [Ἱστορ. Ἰον. Κράτ. Τομ.
Β. σελ. 456—461).

(3) Αἱ ἄνευ ἀριθμοῦ ἐπιστολαὶ δημρσιεύονται κατὰ τὸ
ἀντίγραφον, ὅπερ μοὶ ἀπέστειλεν ὁ Π. Λάμπρος.

(4) Τῇ 17 Ἰουλίου 1864 ὁ Διομήδης Κυριακὸς μοὶ ἀ-
πέστειλε σοβαρὰν ἐπιστολὴν ἀλλ' ὁ ἔφορος τῆς Φωσκολια-
νῆς κ. Σπυρ. Δε-Βιάζης ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι δὲν εἶ-
ναι πρέπον νὰ δημοσιευθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος. Τὴν γνώμην
τοῦ φίλου τούτου ἠσπάσθην. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολὴ φυλάτ-
τεται εἰς τὸν φάκελλον ἐπιγραφόμενον «Ἐπιστολαὶ αὐτόγραφαι»
Ἀριθ. 21.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

(5) Νομίζω εὔλογον νὰ δημοσιεύσω καὶ τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν μου ἵνα ὁ ἀναγνώστης κατανοήσῃ κάλλιον περὶ τίνος πρόκειται.

'Εν Ζακύνθῳ τὴν 11ην 'Ιουνίου 1864

'Αξιότιμε κύριε Βράϊλα,

Οὐδόλως προτίθεμαι ὅπως διὰ τῆς παρούσης μου ζητήσω ὑμῖν τὴν ἀπότισιν τοῦ στοιχήματος ὅπερ μαζῆ κατὰ τὴν Α'. σύνοδον τοῦ ΙΒ' κοινοβουλίου εἰς Κέρκυραν εἴχομεν· τοῦ στοιχήματος, δηλαδὴ ὅτι οὐδεμία κατ' ἐμὲ, ἔμελλε πλέον, νὰ συνέλθῃ σύνοδος 'Ιονίου Βουλῆς, ἢ, πρὸς ἐκπεραίωσιν τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως· τοῦτο εἶναι ἤδη γεγονὸς τὸ ὁποῖον εὐτυχῶς ἡ ἱστορία ἀνέγραψε. Μ' ἀρκεῖ ἡ νίκη ἣν ἀληθῶς πιστεύω ὅτι ἡ ὑμετέρα καρδία θερμῶς ἐπόθει. 'Αλλ' ἔλαβον τὸ θάρρος ἵνα ὑμῖν ἀπευθύνω τὰ ὀλίγα ταῦτα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς ὅπως μοὶ πέμψητε ἓν ἀντίτυπον τοῦ τελευταίου ἀξιολόγου συγγράμματός Σας, ὅπερ πολλὴν ἐπιθυμίαν ἐπεθύμησα ἵνα ἀναγνώσω, καὶ τὸ ὁποῖον οὐδαμῶς ηὐτύχησα νὰ ἐπιτύχω ἐνταῦθα. Τὰ προγενέστερα ὑμέτερα συγγράμματα ἐλαμβάνετε τὴν καλωσύνην καὶ μ' ἀπευθύνατε πάντοτε τακτικῶς καθὸ δημοσιογράφον. Δὲν πιστεύω λοιπὸν ἤδη ὅτι ὡς ἀπόμαχον ὄντα θὰ μὲ λησμονήσητε.

Προσφέρων ἀπὸ τοῦδε τὰς εὐχαριστήσεις μου, παρακαλῶ, ἐν ταυτῷ νὰ δεχθῆτε τὰ σεβάσματά μου καὶ νὰ μὲ νομίζετε πάντοτε ὑμέτερον φίλον Σας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΕΡΥΚΙΟΣ

(6) Εἰς τὸ ἄκρον ἡ ἐπιστολὴ ἐφθάρη.

'Εν τῇ δεκάτῃ Συνεδριάσει τῆς δεκάτης τρίτης Συνόδου (13 'Οκτωβρίου 1863), ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς Βαλαωρίτης ἀγορεύων εἶπεν: «.....τὰ πρακτικὰ τῆς τελευταίας συνεδριάσεως »τῆς Α.' συνόδου τῆς ΙΒ'. Βουλῆς φέρουσιν ὡς ἀνεκτίμητον »κορωνίδα τὸ προφητικὸν ῥῆμα τοῦ ἀντιπροσώπου Ζακύνθου »Βερυκίου· 'Η Ἕνωσις θὰ γίνῃ. Τὸ εἶπεν ὁ »Θεὸς καὶ θὰ γίνῃ!—'Η Ἕνωσις ἔγινε, ἡ προφητεία »ἐπληρώθη καὶ ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ προφήτου δὲν ἀριθμεῖται »μεταξὺ τῶν ὑπογραψάντων τὸ ψήφισμα τῆς 23 Σεπτεμ»βρίου!

Εἰς τὸ τέλος δημοσιεύω καὶ τὰ σωθέντα σχέδια δύο ἐπιστολῶν μου πρὸς τὸν Μομφερράτον.

Ζακύνθῳ 5 'Απριλίου 1858

Σεβαστὲ φίλε,

Τὸ προσφιλές μοι γράμμά σου τῆς 1ης τρέχοντος ἔ-
λαβον εὐχαρίστως καὶ ἀπὸ καρδίας κατησπάσθην. Παρα-
λείπω, φίλε, νῦν πᾶσαν ἐξήγησιν κοινῶν μετὰ τῆς πατρί-
δος μας ὑπὲρ σοῦ αἰσθημάτων μου, προθύμως τὴν ἐπὶ το-
σοῦτον χρόνον διακοπεῖσαν ἀλληλογραφίαν σας ἐπιχειρῶν
ἣν μετὰ πλείστης ὅσης ἀγαθότητος Σὺ ἀναλαμβάνεις. 'Η
εὐγενὴς δεξίωσις παρ' ὑμῶν τῆς ἀγγελίας τῆς ἀναφαινο-
μένης ἐνταῦθα ριζοσπαστικῆς δημοσιογραφίας δεικνύει ἀρ-
κούντως τὸ διαφλέγον πάτριον αἴσθημα τῆς προσφιλεστάτης
Κεφαλληνίας, ὅπερ καὶ πάλιν καὶ ἀναγέννησες μετὰ ζέσεως
ἐθνικῆς.—Αἱ σκέψεις σου, φίλε, περὶ τῆς ὁμοθύμου συνεννοή-
σεως καὶ συμπαγοῦς ἐνεργείας τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος,
προηγουμένης ριζοσπαστικῆς συσκέψεως, νομίζονται παρ' ἡ-
μῶν πάνυ ὀρθαὶ καὶ ὑπὸ τῆς ἀκραιφνεστέρας μάλιστα φιλο-
πατρίας ὑπαγορευόμενα, ἀλλὰ πρὸς πραγματοποίησιν αὐ-
τῶν, ὡς ἄριστα παρατηρεῖς, ἀνάγκη ἵνα ἐν συγκοινωνίᾳ,
οὐχὶ ἀρχῶν καὶ φρονημάτων, ἑκάστοτε σεβαστῶν καὶ ἀ-
μεταθέτων ὄντων, ἀλλ' ἐν συγκοινωνίᾳ μέτρων πολιτικῶν
τὴν πατριωτικὴν δραστοσύνην καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀνά-
πλασιν ὑπουργούντων, τεθῶμεν. Καὶ κατά γε τὴν ἐμὴν
γνώμην εὐκταῖον ἦτο, ὥστε τὰς ἰδέας μας ἀπὸ στόματος νὰ
ἀνταλλάξωμεν. Τούτου ἕνεκεν, ὁ πόθος, φίλε, ὃν πάντοτε ἔ-
σχον—ὡς καὶ πάντες—νὰ συνδιαλεχθῶ μετὰ σοῦ ἐπηύξησεν
ἐσχάτως ἔτι μᾶλλον παρατηρήσας ὅτι ἀπὸ κοινοῦ ἐνέργεια
τῶν δύο νήσων κατὰ τὴν ὁπωσδήποτε ἐμφαινομένην τοῦ
ἐθνικοῦ φρονήματος ἀνάπτυξις, ἣν ἡ φορὰ ἀκόντων τῶν πραγ-
μάτων τῶν ἀνθρώπων ἐμποιεῖ, μεγάλα ἠδύνατο νὰ ἐπι-
φέρῃ αἴσια ἀποτελέσματα καὶ ἡ τῶν ἀποκαμνόντων καὶ
πάλιν ἀνακυπτόντων ἐκπιέσεως τῆς τυραννίας λαῶν βούλησις νὰ
τακτοποιηθῇ. 'Επεθύμουν ὥστε διὰ τῆς κανονίσεως τῆς
ἐνεργείας καὶ τῆς ἀπαιτουμένης συμπορεύσεως τῶν ριζο-
σπαστῶν, τῶν δύο τουλάχιστον ἀδελφῶν νήσων, νὰ ἐξο-
μαλύνωνται πάντα τὰ παρεμβαλλόμενα προσκόμματα ὑπό
τε τοῦ ξένου καὶ τῶν μετεμφιεζομένων ἐγχωρίων λειψά-
νων ἁπασῶν τῶν τυραννιῶν εἰς τὴν ἀπλοϊκὴν πορείαν
τοῦ ριζοσπαστικοῦ λαοῦ τῆς πατρίδος μας· ἀλλὰ πρὸς ἐ-
πίτευξιν ριζοσπαστικῆς καθ' ἅπαντα ἑνότητος ἀνάγκη οἱ
ἄνδρες τῶν δύο τούτων νήσων νὰ συνέλθωσιν· ἀνάγκη

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

πρὸς κατόρθωσιν τὸ πνεῦμα τῆς μὲν, ἀντιπροσωπευόμενον
εἰς ἄνδρα χαίροντα τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς
δὲ περιέλθῃ εἰς αὐτὴν καὶ διὰ παραπλησίας συγκοινω-
νίας ταύτης καὶ ἀδελφοποιήσεως ποθητὸν καὶ πραγματοποιή-
σιμον πέρας δοθῇ. Σὺ καλῶς γινώσκεις ὁπόσον ἡ πλοκὴ
αὕτη τῶν σχέσεων ἐνισχύει καὶ ἀναπτεροῖ τοὺς λαούς, ὅτι
δὲ καθίστησιν αὐτοὺς ἀνικήτους ἐν τῷ δεσμῷ τῆς ἀγάπης.
Σὺ ἐπίσης γνώσκεις ὁπόσον οἱ λαοί μας εἰς γενναίας ἐ-
ξορμήσεις καὶ ἠθικὸν μεγαλεῖον διαπρέπουσι καὶ τὰ ἰσχυ-
ρὰ ταῦτα κίνητρα ἐπάναγκες νὰ τρέπωνται εἰς εὐστά-
θειαν πολιτικὴν καὶ θρασαλαιότητα εἰς ἃς κυρίως διακρίνον-
ται οἱ ἐν ἐλευθερίᾳ γηράσαντες λαοί. Βέβαιον ἐστὶν ὅτι
κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἑπτανήσῳ τὸ εὔπορον
στοιχεῖον διαμάχεται τὰς γενναίας προσπαθείας τοῦ λα-
οῦ καὶ διὰ τοῦτο, ἐν ἐλλείψει τῶν μέσων εἰς πολλὰ
χωλαίνομεν, ἀλλὰ πάντα ἡ ὁμόθυμος σύμπραξις καὶ ἐνέρ-
γεια δύνανται νὰ ὑπερνικήσωσιν. Εἰ δύνασαι λοιπὸν, φίλε,
ἐλθὲ παρ' ἡμῖν ἵνα καὶ σὲ ἀσπασθῶμεν καὶ περὶ τῶν πα-
τρίων συνδιαλεχθῶμεν. Γίνωσκε ὅτι τὸ ἐνταῦθα Ἐπαρχια-
κὸν Συμβούλιον προτίθεται ἵνα ἐν τούτοις δι' ἀναφορᾶς
συστήσει μέσον τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸ συγκροτηθησόμενον ἐν
Παρισίοις συνέδριον, τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως.
Ἐπιθυμῶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τὴν γνώμην σου.

Ἐν τούτοις ἀσπαζόμενός σε ἀπὸ καρδίας ὡς καὶ τὸν
ἀδελφόν σου Ἀνδρέαν καὶ τοὺς λοιποὺς φίλους. Τοὺς ἀσπα-
σμοὺς τῶν φίλων προσφέρων σοι.

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος καὶ ἀδελφὸς
Γ. ΒΕΡΥΚΙΟΣ

Ζακύνθῳ 26η Ἀπριλίου 1858

Ἀξιοσέβαστε φίλε,

Ἀσμένως ἔλαβον τὰς ἀπὸ 14 καὶ 22 τρέχοντος ἐπιστο-
λάς σου ὡς καὶ τὴν ἔγκλειστον, ἐν τῇ τελευταίᾳ, ἀγ-
γελίαν τῆς «Ἀναγεννήσεως.» Τὴν πρώτην κατὰ καθῆκον ἀνέ-
γνωσα, καὶ εἰς τοὺς πλείστους ἐκ τῶν ἡμετέρων πολιτι-
κῶν φίλων προκειμένου λόγου περὶ ἀντικειμένου λίαν σο-
βαροῦ εἰς τὰ κοινὰ ἀποβλέποντος. Καὶ ἤδη, μετὰ τὴν
ἀπάντησίν σου χρεωστῶ νὰ σοὶ ἐξηγήσω τοὺς λόγους οἵτι-
νες ἐγέννησαν ἐνταῦθα τὴν ἰδέαν, ὅπως, πρᾶξις ῥιζοσπα-
στικὴ ἐκ μέρους τῆς δημοτικῆς Ἀρχῆς γίνῃ καὶ οὓς ἄλ-

λως τε εἰς τὴν προλαβοῦσαν μου παρέλειψα, νομίσας εὔλογον ἵνα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήσω τὴν γνώμην σου, ἄνευ, οὕτως εἰπεῖν, οὐδεμιᾶς προκαταλήψεως. Τοὺς λόγους τούτους νῦν, ὅσον τὰ στενὰ ὅρια τῆς ἐπιστολῆς συγχωροῦσι, σοὶ ἀναφέρω ἵνα ὦσιν ἐν γνώσει καὶ παρέχων σοι δὲ καὶ νέαν ἀφορμὴν εἰς νέας διασκέψεις. Γινώσκεις κάλλιστα ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἐνταῦθα ἐκλογὰς τὸ ῥιζοσπαστικὸν κόμμα ὑπερνίκησε καὶ τὸ ἐπαρχιακὸν συμβούλιον συνεστήθη ἐξ ἀνδρῶν τοῦ φρονήματος τούτου. Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἡ προσδοκία τοῦ κοινοῦ ἀπαιτοῦντος ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ δημ. συνεδρίου ἔργα ῥιζοσπαστικὰ ἀντάξια τῆς θαρραλεότητος καὶ τῶν ἑλληνικῶν αὐτοῦ φρονημάτων ἐκορυφώθη τὰ μέγιστα καὶ πολλαχῶς περιεποιήθη ὑπό τε πολλῶν φίλων καὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ θεωρησάντων αὐτὸν παρερχόμενον ἀπέναντι τῆς πραϋθύμου συμπεριφορᾶς τῆς τυραννίας καὶ τῆς μὴ ὡς ἔδει δραστηριότητος τῶν ἐπαρχιακῶν συμβούλων. Τὰ πρὸ πολλοῦ ἤδη διαφημιζόμενα περὶ χειραφέσεως δῆθεν τῆς Ἑπτανήσου τέλος καὶ τὰ ἐν τῇ γαλλικῇ ἐφημερίδι τοῦ Αἰῶνος πρὸ πολλοῦ ἀναφερόμενα ἐνίσχυσαν τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ ἐνταῦθα δημοτικὴ ἀρχὴ, μένει ἐν Ἑπτανήσῳ ῥιζοσπαστικὴ καὶ ἐν ἐνεργείᾳ διατελοῦσα, ὤφειλε νὰ προβῇ εἰς κίνημά τι ὅπερ νὰ ὠθήσῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην περὶ Ἑπτανησιακοῦ ζητήματος διάθεσιν ὡς πρὸς τὴν εὐκταίαν αὐτοῦ λύσιν. Τούτου ἕνεκεν συνήλθομεν πάντες οἱ τὸ ῥιζοσπαστικὸν κόμμα ἀποτελοῦντες καὶ ἐξαιρουμένων δύο ἢ τριῶν παρ' ὅλων ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀναγκαῖον τὸ κίνημα. Τοῦ κοινοῦ δὲ ἡ προσδοκία, τῶν ἐχθρῶν αἱ διαβολαί, αἱ σμικραὶ περὶ σμικρῶν ἔριδες τινῶν τῶν ἐν ἀρχῇ ἢ μὴ φίλων, αἱ διαθρυλλούμεναι τῶν ἐν Κερκύρᾳ καταχθονίων προσπάθειαι περὶ μελετωμένης ἐκεῖ ἀναφορᾶς ὑπὲρ τῆς παρατάσεως τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας, ὁ κίνδυνος ἐπὶ τέλους ἵνα μὴ μῶμος εἰς τὸν ῥιζοσπαστικὸν προσαφθῇ ὅτι, μικρολογῶν δῆθεν οὗτος ἐσιώπησεν, ἐν στιγμῇ τοσοῦτον ἀναγκαίᾳ, καὶ καθ' ὃν καιρὸν ἡ Βουλὴ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνυψώσῃ φωνήν, ὡς σχολάζουσα, ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος, ταῦτα πάντα ἦσαν τὰ αἴτια ὧν ἕνεκεν ἐπήλθομεν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ κινήματος, ἀλλ' ἔμενεν ἄλλο ζήτημα καὶ ζήτημα κύριον περὶ τοῦ πῶς ἔμελλε τὸ Ἐπαρχιακὸν Συμβούλιον νὰ ἐνεργήσῃ. Ἴσως δι' ἀναφορᾶς; Ἀλλὰ τότε ποῦ αἱ ῥιζοσπα-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

στικαὶ ἀρχαί; ποῦ τὰ δίκαια καὶ ἡ κυριαρχία τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ; Ἐρρέθησαν πολλά, ἀλλὰ μόνον ἀρκοῦμαι νὰ σοὶ σημειώσω τὴν γνώμην μου, ἣν καὶ πολλοὶ ἠσπάσθησαν. Εἶπον. Ἀναγνωρίζω τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου, ἀλλὰ πάντοτε ἐντὸς τοῦ ῥιζοσπαστικοῦ κύκλου, χωρὶς ποτὲ οὐδὲ κεραίαν ἐκ τῶν ῥιζοσπαστικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν νὰ παρεκκλίνῃ. Ὡς ἐκ τούτου πᾶσαν περὶ διαβιβάσεως εἰς τὰς δυνάμεις, διὰ τῆς Ἀγγλίας, περὶ ἀπελευθερώσεως ἀναφορὰ πρέπει ὥστε νὰ παρέπεται εἰς ἀπόφασιν τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου, ἐν ᾗ, να διακηρύσσονται τὰ δίκαια τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ, αἱ προσπάθειαι τῶν Βουλῶν αὐτοῦ καὶ ἡ συναίνεσις εἰς πάντα ταῦτα τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου. Νομίζω, φίλε, ὅτι, οὕτω πως γενομένου τοῦ πράγματος, οὐδεμία ἱκετήριος ἀπευθύνετο δυναμένη, ἕνεκα πολλῶν λόγων νὰ παραβλάψῃ τὰ δίκαια τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον ἐπαρχιακῆς ἀρχῆς βούλευμα ἐξεδίδετο ὅπερ ἐστήριζε μᾶλλον ἢ ἔβλαπτε τὰ καθόλου δίκαια τοῦ λαοῦ, θεωρουμένου μάλιστα τοῦ ἐκτάκτου τῆς περιστάσεως καὶ ἐν ὥρᾳ σχολῆς τῆς Βουλῆς. Τὴν γνώμην μου προσέτι ταύτην ἐβάσιζον εἰς τὰ γινόμενα ἀνέκαθεν ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν Συμβουλ. ἅτινα ὡς καλῶς γινώσκεις εἰς πολλὰς ἐν Εὐρώπῃ περιπτώσεις ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν βουλήσεων καὶ δικαίων ἀποφαίνονται. Συμφωνῶ καθ' ἅπαντα μετὰ σου ὅτι ἡ δεσπόζουσα τὴν Εὐρώπην τυραννία οὐδέποτε στέργει ἵνα τὰ δίκαια τῶν λαῶν ἀναγνωρίσῃ συνεσχημένη μάλιστα ὅπως μᾶλλον καταβάλλῃ αὐτά, ἐμπεδόνουσα τὸν ἀφόρητον δεσποτισμόν της, ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, νομίζω ὅτι ἡ θαρραλέως καὶ ἐν δικαίῳ ἐκφραζομένη κυριαρχικὴ θέλησις τοῦ Ἑπτανησίου λαοῦ, οὐχὶ σμικρὰν ἐπεριποιοῦσεν εἰς αὐτὸν τιμὴν, ἀποτολμῶν οὗτος ὁ γεωπόνος νησιώτης νὰ ὑψώσῃ φωνὴν ὑπὲρ τοῦ δικαίου, τοῦ δικαίου καταπατουμένου. Ἐξαιρετικὴν ἑκάστοτε ἐχάραξεν ἐνέργειαν καὶ ἐξαιρετικὰ τὰ ἔργα του ἔλαβεν ἆθλον. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἀναφαινόμενος οὕτω γνήσιος τῆς Ἑλλάδος γόνος ἤδη τὴν γνώμην μου ταύτην πρὶν ἢ τελειωτικῶς τὴν ὑποστηρίξω ἐνόμισα ὀρθὸν ἵνα καθυποβάλλω καὶ εἰς τὰς σκέψεις σου, διότι οὐδεμίαν ἀναδέχομαι εὐθύνην ἄνευ τῆς γνωματεύσεως τῶν κυριωτέρων προσώπων τοῦ ῥιζοσπαστισμοῦ τῶν δύο τοὐλάχιστον νήσων. Ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ παρ' αὐτῶν τῶν Ἐπαρχιακῶν Συμβούλων οὐ-

δεμίαν πλέον ἔλαβον πρόσκλησιν καὶ τὰ πράγματα διατελοῦσιν ἐν ἀπραξίᾳ.

Τὴν ἀγγελίαν σου ἐκυκλοφόρησα καὶ μετὰ τῶν φίλων κυκλοφορήσω. Μέχρι τοῦ νῦν ὑπεγράφησαν δεκαεπτά, ἀκολούθως δὲ πέμψω σοι κατάλογον τῶν ὀνομάτων πάντων. Ἐν τούτοις προσφέρων σοι τοὺς ἀσπασμοὺς τῶν φίλων καὶ ἰδίως τοῦ φίλου Καλλινίκου, ἀσπαζόμενός σε ἀπὸ καρδίας ὡς καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀδελφόν σου Ἀνδρέαν.

Ὁ ἀδελφὸς καὶ φίλος

Γ. ΒΕΡΥΚΙΟΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΑΝΑΓΗΣ ΣΤ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΟΥ
1927

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Τιμᾶται Δραχμῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ